



LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2020. gada 11. decembrī

lietā Nr. 2020-26-0106

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs, pēc SIA „OPTIBET”, SIA „Alfor”, SIA „Admirāļu klubs”, SIA „Latsson Licencing” un SIA „FURORS” konstitucionālajām sūdzībām,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 6. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2020. gada 11. novembra tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par likuma „Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību” 8. un 9. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un 9. panta atbilstību Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. Pasaules Veselības organizācija 2020. gada 11. martā paziņoja, ka koronavīrusa izraisītās slimības Covid-19 uzliesmojums visā pasaulē ir sasniedzis pandēmijas līmeni.

Lai ierobežotu saslimšanu ar Covid-19 izraisošā vīrusa izplatību, Ministru kabinets 2020. gada 12. martā pieņēma rīkojumu Nr. 103 „Par ārkārtējās situācijas

izsludināšanu” (turpmāk – Rīkojums Nr. 103), ar kuru visā Latvijas valsts teritorijā izsludināja ārkārtējo situāciju no lēmuma pieņemšanas brīža (2020. gada 12. marta) līdz 14. aprīlim. Ar Ministru kabineta 2020. gada 7. aprīļa rīkojumu Nr. 161 „Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 12. marta rīkojumā Nr. 103 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu”” ārkārtējā situācija tika pagarināta līdz 2020. gada 12. maijam, bet ar 2020. gada 7. maija rīkojumu Nr. 254 „Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 12. marta rīkojumā Nr. 103 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu”” – līdz 2020. gada 9. jūnijam.

Saeimas 2020. gada 20. marta ārkārtas sēdē tika pieņemts likums „Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību” (turpmāk – Covid-19 likums), kas stājās spēkā 2020. gada 22. martā. Šā likuma 8. pants noteica: „Ar Covid-19 izplatību saistītās ārkārtējās situācijas laikā ir aizliegts organizēt azartspēles un izlozes, izņemot interaktīvās azartspēles, skaitļu izlozes un momentloterijas.” Covid-19 likuma 9. pants noteica, ka „Uz šā likuma darbības laiku Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcija aptur visas azartspēļu organizēšanas licences gan fiziskajās azartspēļu organizēšanas vietās (kazino licence, spēļu zāles licence, bingo zāles licence), gan interaktīvajā vidē un (vai) izmantojot elektronisko sakaru pakalpojumu starpniecību”.

Covid-19 likums zaudēja spēku 2020. gada 10. jūnijā.

2. Satversmes tiesā tika ierosinātas vairākas lietas par Covid-19 likuma 8. un 9. panta (turpmāk – apstrīdētās normas) atbilstību Satversmei. Lai veicinātu šo lietu vispusīgāku un ātrāku iztiesāšanu, tās saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 22. panta sesto daļu tika apvienotas vienā lietā.

Apvienotajai lietai Nr. 2020-26-0106 tika piešķirts nosaukums „Par likuma „Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību” 8. un 9. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un 9. panta atbilstību Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam”.

3. Pieteikumu iesniedzējas (turpmāk arī – Pieteikumu iesniedzējas) lūdz atzīt Covid-19 likuma 8. un 9. pantu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un 9. pantu – par neatbilstošu arī Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam.

3.1. Pieteikumu iesniedzējas – SIA „OPTIBET”, SIA „Latsson Licensing” un „SIA FURORS” – lūdz izvērtēt Covid-19 likuma 9. panta, ciktāl tas nosaka Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas (turpmāk – Inspekcija) pienākumu apturēt azartspēļu organizēšanas licences interaktīvajā vidē un (vai) izmantojot elektronisko sakaru pakalpojumu starpniecību, atbilstību Satversmes 105. pantam. Savukārt **Pieteikumu iesniedzējas – SIA „Alfor” un SIA „Admirāļu klubs”** – lūdz izvērtēt Covid-19 likuma 8. un 9. panta atbilstību Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam, pieteikumā aptverot gan klātienē azartspēles (spēļu zāles), gan interaktīvās azartspēles.

Pēc Pieteikumu iesniedzēju ieskata, Covid-19 likuma 8. un 9. pants aizskar Pieteikumu iesniedzējām Satversmē ietvertās tiesības uz īpašumu. Apstrīdēto normu rezultātā Pieteikumu iesniedzējas nevarot gūt ienākumus no komercdarbības, tostarp negūstot peļņu, kas būtu saprātīgi gaidāma no šīs komercdarbības veikšanas.

Pamattiesību ierobežojums neesot noteikts ar likumu.

SIA „Alfor” un SIA „Admirāļu klubs” uzskata, ka Saeimai nebija tiesību noteikt konkrētā satura ierobežojumus. Likumdevējs esot noteicis, ka fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības ārkārtējās situācijas laikā ierobežo Ministru kabinets. Šādas pilnvaras Ministru kabinetam izrietot arī no Valsts prezidenta 2020. gada 23. marta paziņojuma Nr. 8 „Valsts konstitucionālo orgānu darbības pamatprincipi ārkārtējā situācijā”. Tādējādi Saeimas tiesības noteikt personu tiesību un brīvību ierobežojumus ārkārtējās situācijas laikā esot ierobežotas un ierobežojumus noteicis nepareizais valsts varas orgāns.

Papildus tam apstrīdētās normas neesot pietiekami skaidras, jo attiecībā uz interaktīvajām azartspēlēm tās esot savstarpēji pretrunīgas. Turklāt apstrīdēto normu pieņemšanas gaitā neesot ievērots labas likumdošanas princips. Likumprojekta anotācijā neesot norādīta apstrīdēto normu ietekme,

nepieciešamība un pamatotība. Saeima neesot izvērtējusi apstrīdēto normu atbilstību augstāka juridiska spēka normām. Tāpat neesot skaidrs, kā apstrīdētajām normām varēja tikt piešķirts atpakaļvērsts spēks un uz cik ilgu laiku azartspēļu organizēšana spēļu zālēs ir aizliegta, jo abās normās esot noteikti dažādi ierobežojumu termiņi.

Inspekcija, kurai ar Covid-19 likuma 9. pantu uzlikts pienākums apturēt visas azartspēļu organizēšanas licences, neesot spējusi izprast savas tiesības un pienākumus un atbilstoši vadīt savu rīcību. Arī Pieteikumu iesniedzējām neesot bijis iespējams plānot savu rīcību.

Visbeidzot, Latvija neesot pienācīgi paziņojusi, ka izmanto tiesības atkāpties no Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) Pirmā protokola 1. panta. Līdz ar to apstrīdētās normas citstarp neatbilstot arī Konvencijas 15. panta prasībām.

Vairākas Pieteikumu iesniedzējas norāda, ka ierobežojumam nav leģitīma mērķa. Atsevišķu Saeimas deputātu norādītais ierobežojuma mērķis – pasargāt ģimenes no nelietderīgas līdzekļu tērēšanas finansiāli grūtos apstākļos – nesaskanot ar Covid-19 likuma kopējo mērķi. Turklāt likumdevēja rīcība esot pretrunīga, jo tajā pašā laikā tikusi veicināta alkohola tirdzniecība internetā.

SIA „OPTIBET” savukārt norāda, ka ar Covid-19 likuma 9. pantu noteiktā vispārīgā azartspēļu ierobežojuma leģitīmais mērķis ir ierobežot Covid-19 izplatību, atturot cilvēkus no ilgstošas uzturēšanās slēgtās telpās, un aizsargāt sabiedrības labklājību, atturot cilvēkus no līdzekļu tērēšanas ārkārtējās situācijas laikā. Tomēr interaktīvo azartspēļu ierobežojumi, kas arī ietverti minētajā pantā, neatbilstot šim mērķim.

Pirmkārt, interaktīvās azartspēles netiekot organizētas klātienē, tādēļ to spēlēšanai neesot raksturīga vai nepieciešama personu savstarpēja saskarsme un uzturēšanās vienā telpā. Līdz ar to interaktīvo azartspēļu ierobežošanai neesot saistības ar Covid-19 izplatības ierobežošanu.

Otrkārt, interaktīvo azartspēļu darbības apturēšana neesot piemērots līdzeklis sabiedrības labklājības aizsardzībai, jo šāda ierobežojuma rezultātā personas tiekot novirzītas uz nekontrolētu un neuzraudzītu vidi, kurā tās pakļautas vēl lielākiem pārmērīgu tēriņu riskiem.

Attiecībā uz klātienē azartspēļu ierobežojumiem Pieteikumu iesniedzējas atzīst, ka spēļu zāļu un citu pulcēšanās vietu slēgšana var būt piemērots veids, kā ierobežot Covid-19 izplatīšanos. Tomēr attiecībā uz mērķi veicināt finansiālo pratību un atturēt sabiedrību no nelietderīgas līdzekļu tērēšanas esot jānorāda, ka citu krīžu laikā azartspēles Latvijā neesot bijušas ierobežotas. Savukārt statistikas dati liecinot, ka, samazinoties iedzīvotāju ienākumiem vai palielinoties bažām par nākotnē iespējamo ienākumu samazināšanos, samazinās arī azartspēļu spēlētāju skaits un/vai azartspēlēs iztērēto līdzekļu apjoms. Līdz ar to neesot pamata uzskatīt, ka cilvēki pastiprināti pievērsīsies azartspēlēm. Turklāt likumdevējam esot saistoša pierādījumos balstīta likumdošana. Konkrētajā situācijā esot skaidrs, ka likumdevējam nav datu vai jebkādu aprēķinu par gaidāmās ekonomiskās krīzes apmēriem. Visbeidzot, azartspēles esot viena no Latvijas tautsaimniecības nozarēm, kas dodot ievērojamu labumu Latvijas ekonomikai, gan veicot lielus nodokļu maksājumus valsts budžetā, gan nodarbinot lielu skaitu cilvēku. Aizliedzot Pieteikumu iesniedzējām organizēt azartspēles, likumdevējs faktiski sekmējot to, ka nodarbinātas personas zaudē darba vietu.

Likumdevējs neesot apsvēris arī to, vai konkrētajā gadījumā nepastāv citi, alternatīvi līdzekļi, ar kuriem tā izvirzītos mērķus būtu iespējams sasniegt tādā pašā vai pat augstākā kvalitātē gan attiecībā uz interaktīvajām, gan klātienē azartspēlēm.

Interaktīvo azartspēļu ietvaros saskaņā ar pastāvošo regulējumu jau esot bijuši noteikti dažādi atbildīgas spēles noteikumi. Nekas neliecinot par to, ka ārkārtējās situācijas apstākļos interaktīvajām azartspēlēm pievērsīsies personas, kas iepriekš par tām nav izrādījušas interesi, jo azartspēļu reklāma esot aizliegta. Ja likumdevējs bija nobažījies par to, ka ārkārtējās situācijas laikā varētu rasties ar finansiālo pratību saistīti riski, tas esot varējies noteikt papildu prasības, kas azartspēļu organizētājiem būtu obligāti jāievēro. Tādējādi esot secināms, ka likumdevējs pirms apstrīdētās normas pieņemšanas nemaz nav apsvēris, vai legītīmo mērķi nevarētu sasniegt ar citiem, mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, un nav pamatojis savu rīcību.

Neviena valsts, kas atrodas līdzīgā situācijā, neesot noteikusi šādus ierobežojumus interaktīvo azartspēļu organizēšanai. Turklāt likumdevēja

izvirzītais leģitīmais mērķis – ģimeņu aizsargāšana no nelietderīgas līdzekļu tērēšanas finansiāli grūtos apstākļos – esot tik plašs un nenoteikts, ka to varētu sasniegt ar jebkādiem citiem saimnieciska, ekonomiska, sociāla u. c. rakstura ierobežojumiem.

Turklāt Covid-19 likuma 9. pantā ietvertais azartspēļu organizēšanas ierobežojums esot noteikts uz visu likuma darbības laiku. Mazāk ierobežojošs līdzeklis būtu bijusi ierobežojuma attiecināšana tikai uz ārkārtējās situācijas laiku.

Pēc Pieteikumu iesniedzēju ieskata, ar interaktīvo azartspēļu ierobežojumiem saistīto leģitīmo mērķi varētu sasniegt ar rīcību, kas būtu vērsta tieši uz nelegālās interaktīvo azartspēļu tirgus daļas samazināšanu, nevis ar licencētu azartspēļu organizētāju darbības nepamatotu ierobežošanu.

Savukārt attiecībā uz klātienē azartspēļu ierobežojumiem Pieteikumu iesniedzējas norāda, ka pārējo saimnieciskās darbības veidu turpināšana neesot pilnībā aizliegta. Tirdzniecības vietām, ēdināšanas vietām un pārtikas aprīvē iesaistītajiem subjektiem noteiktās prasības pilnā mērā varot izpildīt arī Pieteikumu iesniedzējas. Tātad ar klātienē azartspēļu ierobežojumiem saistīto leģitīmo mērķu sasniegšanai bijis iespējams izvēlēties mazāk ierobežojošus līdzekļus.

Apturot Pieteikumu iesniedzējām iepriekš piešķirtās beztermiņa tiesības veikt noteiktu komercdarbību, tām tiek uzlikts smagākais iespējamais īpašuma tiesību ierobežojums. Pieteikuma iesniedzējas norāda, ka bija izpildījušas visus likumdevēja noteiktos kritērijus azartspēļu organizēšanas licenču saņemšanai, savukārt šāds ierobežums sekmējot to nespēju saglabāt darbinieku skaitu un nozares nodokļu iemaksu apmēru. Ierobežojumi samazinot arī azartspēļu organizatoru tirgus vērtību un radot tiem kopējos zaudējumus aptuveni viena miliona *euro* apmērā katru nedēļu. Tomēr neesot konstatējams, ka no apstrīdēto normu piemērošanas rastos būtisks sabiedrības labklājības ieguvums. Izskatāmajā lietā esot jāņem vērā arī Covid-19 likuma 9. panta negatīvā ietekme uz sabiedrības labklājības un veselības aizsardzību un tautsaimniecību kopumā. Proti, pilnīgs azartspēļu aizliegums ne tikai radot tūlītējus fiskālus zaudējumus, bet arī uzliekot papildu administratīvo slogu tiesībaizsardzības iestādēm, kurām būšot jācīnās ar azartspēļu aizlieguma sekām – nelegālajām azartspēlēm. Pat ārkārtējās

situācijas apstākļos neesot pastāvējusi sociāla nepieciešamība pēc šāda ierobežojuma noteikšanas, un likumdevējs esot paļāvies uz atsevišķu deputātu pieņēmumiem.

Visbeidzot, likumdevējs, pieņemot interaktīvo azartspēļu darbības ierobežojumus, kas ietverti Covid-19 likuma 9. pantā, neesot respektējis ar licences izsniegšanu radīto tiesisko paļāvību un neesot paredzējis saprātīgu pārejas periodu, lai Pieteikumu iesniedzējas pielāgotos apstākļiem un spētu nodrošināt interaktīvo azartspēļu organizēšanas pilnīgu apturēšanu. Likumdevējs neesot paredzējis arī kompensācijas mehānismu, kas Pieteikumu iesniedzējām nodrošinātu atlīdzību par to īpašuma tiesību ierobežošanu. Ņemot vērā minēto, esot secināms, ka sabiedrības labums, kas šķietami tiek gūts interaktīvo azartspēļu ierobežojumu pieņemšanas rezultātā, nav lielāks par Pieteikumu iesniedzēju tiesībām un interesēm nodarītajiem zaudējumiem.

Pieteikumu iesniedzējas uzskata, ka līdzīgi argumenti var tikt izteikti arī attiecībā uz klātienē azartspēļu ierobežojumu nesamērību.

Līdz ar to Covid-19 likuma 8. un 9. pants neatbilstot Satversmes 105. pantam.

3.2. SIA „OPTIBET” norāda, ka ir aizskartas arī tai no Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. panta izrietošās tiesības.

SIA „OPTIBET” kapitāla daļas piederot Zviedrijā reģistrētam uzņēmumam. Tas nozīmējot, ka citā Eiropas Savienības dalībvalstī reģistrēts uzņēmums īsteno izšķirošu ietekmi uz SIA „OPTIBET” un faktiski SIA „OPTIBET” Latvijā darbojas kā Zviedrijā reģistrēta uzņēmuma meitas uzņēmums. Tādējādi esot konstatējams pārobežu elements. Līdz ar to Covid-19 likuma 9. panta piemērošanas, proti, lieguma organizēt interaktīvās azartspēles, rezultātā tikt aizskartas arī SIA „OPTIBET” tiesības brīvi veikt uzņēmējdarbību Eiropas Savienībā, kuras tai izrietot no Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. panta.

Ar Covid-19 likuma 9. pantu esot paredzēts apturēt tikai azartspēļu un interaktīvo azartspēļu darbību, un nedz tas, nedz arī citas likumā iekļautās tiesību normas neierobežojot izložu un interaktīvo izložu organizēšanu. Šāds ierobežojums slēptā veidā diskriminējot citu dalībvalstu uzņēmumus, tostarp

SIA „OPTIBET”, un nepamatoti labvēlīgākā situācijā nostādot VAS „Latvijas Loto”.

Ierobežojums varot nodrošināt izvīrītā mērķa sasniegšanu tikai tad, ja tas patiešām izriet no rūpēm par šā mērķa sasniegšanu saskanīgā un sistemātiskā veidā. Ja dalībvalsts iestādes mudina patērētājus piedalīties azartspēlēs, lai Valsts kase no tā gūtu finansiālu labumu, tad dalībvalsts nevarot atsaukties uz mērķi samazināt azartspēļu daudzumu, lai attaisnotu monopolstāvokļa pastāvēšanu. Šādos apstākļos esot konstatējama slēpta diskriminācija.

Šādai atšķirīgai attieksmei neesot pamata. Neesot objektīva pamata nošķirt izlozes un interaktīvās izlozes no citiem azartspēļu veidiem, it sevišķi interaktīvajām azartspēlēm. Arī izlozes un interaktīvās izlozes esot saistītas ar atkarību un pārmērīgu tēriņu riskiem, it sevišķi attiecībā uz mazāk nodrošinātām personām lauku reģionos.

Ierobežojumi, kas vienādi attiecas gan uz attiecīgās dalībvalsts, gan arī citu dalībvalstu uzņēmumiem, varot tikt uzskatīti par iejaukšanos uzņēmējdarbības brīvībā, pat ja tiem nepiemīt diskriminējošs raksturs. Proti, pat ja netiek konstatēts, ka norma ir diskriminējoša, ar to, ka Covid-19 likuma 9. pants netiek attiecināts arī uz izložu un interaktīvo loteriju darbību, likumdevējs nenodrošinot legītimā mērķa – sabiedrības labklājības aizsardzība – sasniegšanu saskanīgā un sistemātiskā veidā. Līdz ar to Covid-19 likuma 9. pantā noteiktais interaktīvo azartspēļu ierobežojums neatbilstot Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam.

SIA „OPTIBET” lūdz atzīt Covid-19 likuma 9. pantu par spēkā neesošu no tās pamattiesību aizskārums rašanās brīža.

3.3. Pieteikumu iesniedzējas SIA „Latsson Licensing”, SIA „Alfor” un SIA „Admirāļu klubs” lūdz atzīt Covid-19 likuma 9. pantu, ciktāl tas paredz uz šā likuma darbības laiku apturēt azartspēļu organizēšanas licenču darbību interaktīvajā vidē un (vai) izmantojot elektronisko sakaru pakalpojumu starpniecību, par neatbilstošu arī Satversmes 1. pantam.

Covid-19 likuma 9. pants esot pretrunā ar Satversmes 1. pantā ietvertajiem tiesiskās drošības un tiesiskās paļāvības principiem. Turklāt Covid-19 likuma

9. pants neatbilstot arī Satversmē ietvertajam labas likumdošanas principam. Tātad likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, esot pārkāpis Satversmes 1. pantu.

SIA „Latsson Licencing” lūdz attiecībā uz to Covid-19 likuma 9. pantu atzīt par spēkā neesošu no tās pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

Pieteikumu iesniedzējas SIA „Alfor” un SIA „Admirāļu klubs” ar iepriekšminētajiem argumentiem identisku pamatojumu lūdz atzīt visu Covid-19 likuma 9. pantu un arī 8. pantu, proti, arī klātienē azartspēļu ierobežojumus, par neatbilstošiem Satversmes 1. pantam.

3.4. Pieteikumu iesniedzējas SIA „Alfor” un SIA „Admirāļu klubs” norāda, ka apstrīdētās normas pārkāpjot arī Satversmes 91. pantā noteikto vienlīdzības principu, jo pieļaujot atšķirīgu attieksmi pret Pieteikumu iesniedzējām salīdzinājumā ar citām personām, kuras atrodas ar Pieteikumu iesniedzējām vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

Vienādos un salīdzināmos apstākļos atrodas azartspēļu un izložu organizētāji, tostarp tie, kuri organizē interaktīvās azartspēles un izlozes, un pārējie komersanti, kuri savā vārdā peļņas gūšanas nolūkā veic komercdarbību, kas saistīta ar pakalpojumu sniegšanu vai preču pārdošanu speciāli aprīkotās telpās, kur klienti var pulcēties.

Pirmkārt, apstrīdētās normas paredzot atšķirīgu attieksmi pret valsts mēroga izložu organizētāju VAS „Latvijas Loto”, jo šīs akciju sabiedrības darbība – skaitļu izložu, momentloteriju un interaktīvo izložu organizēšana – vispār netiekot ierobežota. Eiropas Savienības Tiesa esot atzinusi, ka loterijas jeb izlozes un spēļu automātu veiksmes spēles spēlētājiem rada vienlīdzīgu potenciālo kaitējumu. Turklāt VAS „Latvijas Loto” piedāvātās veiksmes spēles jebkura pilngadīga persona bez jebkādiem ierobežojumiem fiziski varot iegādāties vairākos desmitos tirdzniecības vietu (piemēram, kioskos), kā arī internetā. Šādas atšķirīgas attieksmes noteikšanai, citstarp to vērtējot arī no apstrīdēto normu leģitīmo mērķu perspektīvas, neesot saprātīga pamata. Vēl jo vairāk, šāda rīcība esot atzīstama par nelikumīgi piešķirtu ar iekšējo tirgu nesaderīgu valsts atbalstu. Apstrīdēto normu piemērošana faktiski radot tādu situāciju, ka spēlētāji ir spiesti spēlēt VAS „Latvijas Loto” piedāvātās veiksmes spēles, jo viņiem neesot alternatīvas.

Otrkārt, apstrīdētās normas paredzot atšķirīgu attieksmi pret azartspēļu organizētājiem salīdzinājumā ar citiem komersantiem. Neesot rodams pamatojums tam, kāpēc tieši azartspēļu organizēšanas vietās nebūtu pietiekami ar tādiem pašiem drošības pasākumiem, kādi kopumā paredzēti Covid-19 izplatības novēršanai.

Tādējādi apstrīdētās normas paredzot tādu atšķirīgu attieksmi, kura nevarot tikt attaisnota, un līdz ar to neatbilstot Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

SIA „Alfor” un SIA „Admirāļu klubs” lūdz apstrīdētās normas atzīt par spēkā neesošām no Pieteikumu iesniedzēju pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

3.5. SIA „Alfor”, SIA „Admirāļu klubs”, SIA „OPTIBET” un SIA „Lattson Licencing” iesniegušas viedokļus par lietas materiāliem.

Savos viedokļos Pieteikumu iesniedzējas pamato uzskatu, ka tiesvedība izskatāmajā lietā ir turpināma, kaut arī apstrīdētās normas jau zaudējušas spēku.

Pieteikumu iesniedzējas norāda, ka ārkārtējā situācija pati par sevi neesot iemesls, kura dēļ likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, būtu drīkstējis atkāpties no likumā noteiktās likumdošanas kārtības. Likumdošanas procesa norise ārkārtējās situācijas laikā jau esot noregulēta, paredzot likumprojektu steidzamību. Turpmākās atkāpes neesot bijušas pieļaujamas. Ņemot vērā ar apstrīdētajām normām noteiktā īpašuma tiesību īstenošanas ierobežojuma absolūto raksturu, likumdevējam jo īpaši bijis pienākums uz klausīt tās personas, uz kurām absolūtais ierobežojums attiecās.

Turklāt ārkārtējā situācija valstī esot izsludināta un pastāvējusi, lai ierobežotu Covid-19 izplatību, nevis ekonomisku iemeslu vai sabiedrības labklājības aizsardzības dēļ. Tādēļ ar Covid-19 izplatības ierobežošanu nesaistītu ierobežojumu noteikšana interaktīvo azartspēļu organizēšanai nevarot tikt uzskatīta par patiesu reakciju uz ārkārtējo situāciju. Saeimai neesot tiesību atsaukties uz ārkārtējo situāciju, lai nepamatoti paplašinātu savu rīcības brīvību. Interaktīvo azartspēļu ierobežošana ārkārtējās situācijas laikā neesot veikta sabiedrības veselības aizsardzības labad, jo īpaši ņemot vērā to, ka tajā pašā laikā likumdevējs pieļāvis alkohola tirdzniecību internetā. Turklāt likumdevējs neesot vērsies Inspekcijā, lai noskaidrotu, vai kopš ārkārtējās situācijas izsludināšanas valstī patiesi ir novērojama lielāka interaktīvo azartspēļu spēlētāju aktivitāte, un

tādējādi neesot pārliecinājies par to, vai tā izvirzītajiem leģitīmajiem mērķiem ir leģitīms pamatojums.

Faktiskie novērojumi liecinot, ka ar interaktīvo azartspēļu ierobežojumiem to leģitīmais mērķis neesot sasniegts. Apstrīdēto normu spēkā esības laikā esot būtiski pieaudzis nelicencēto jeb nelegālo azartspēļu noiets. No azartspēlēm atkarīgo cilvēku veselības aizsardzība un šo cilvēku atturēšana no arvien aktīvākas iesaistīšanās azartspēlēs esot uzskatāma nevis par īpašu ārkārtējās situācijas ietvaros definējamu leģitīmo mērķi, bet gan par leģitīmo mērķi, kurš jau šobrīd caurvijot visu kopējo valsts nostāju, politiku un regulējumu un esot pamatā jau noteiktajiem instrumentiem, kas paredzēti spēlēšanas ierobežošanai. Tomēr neesot pierādīts, ka pirms ārkārtējās situācijas izsludināšanas spēkā bijušais regulējums nebija pietiekams. Leģitīmo mērķi attiecībā uz interaktīvajām azartspēlēm būtu bijis iespējams sasniegt arī, piemēram, uz konkrētu laiku aizliedzot jaunu spēlētāju reģistrāciju.

Pieteikumu iesniedzējas nepiekrīt Konkurences padomes viedoklim. Atsauces, uz kurām minētais viedoklis balstīts, nepamatojot apgalvojumu, ka VAS „Latvijas Loto” un Pieteikumu iesniedzējas (interaktīvo azartspēļu un spēļu automātu azartspēļu organizatori) neatrodas vienā tirgū. Gan loterijām, gan citu veidu azartspēlēm esot raksturīgs nejausības elements, kas ietverts arī likumā noteiktajās šo spēļu savstarpēji salīdzināmajās definīcijās. To salīdzināmība izrietot arī no citiem tiesību aktiem. No patērētāju viedokļa īpaši savstarpēji aizstājamās esot interaktīvās azartspēles un interaktīvās momentloterijas. Ja valstī nepastāvētu monopolstāvoklis attiecībā uz interaktīvo momentloteriju organizēšanu, tad interaktīvo azartspēļu organizētāji varētu ātri un bez lielām papildu izmaksām pārorientēties arī uz interaktīvo momentloteriju organizēšanu. To citstarp apliecinot tas, ka vairākas VAS „Latvijas Loto” organizētās interaktīvās momentloterijas esot identiskas Lietuvā interaktīvo azartspēļu organizētāju rīkotajām interaktīvajām azartspēlēm.

Ārkārtējās situācijas laikā VAS „Latvijas Loto” finanšu rādītāji esot ievērojami uzlabojušies. Proti, tās ienākumi salīdzinājumā ar 2019. gada otro ceturksni pieauguši par 34 procentiem, un tas bijis finansiālajā ziņā labākais ceturksnis visā VAS „Latvijas Loto” pastāvēšanas vēsturē. Ņemot vērā ārkārtējās

situācijas laikā noteiktos ierobežojumus un ekonomikas lejupslīdes pazīmes, šāda izaugsme esot uzskatāma par anomālu. Tā vistiešāk liecinot gan par preču aizvietojamību, gan par organizatoru atrašanos vienādos un salīdzināmos apstākļos.

VAS „Latvijas Loto” monopolstāvoklis neesot kritērijs, kas varētu būt par pamatu uzskatam, ka interaktīvo azartspēļu organizatori un VAS „Latvijas Loto” neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Nozīme esot piešķirama tam, ka loterijas, tostarp interaktīvās momentloterijas, Eiropas Savienības Tiesas pastāvīgajā judikatūrā un arī Eiropas Savienības institūciju darba dokumentos tiek atzītas par vienu no azartspēļu veidiem. Turklāt Saeimas norādītie faktori, kas it kā padarot interaktīvās azartspēles īpaši bīstamas, esot raksturīgi arī interaktīvajām momentloterijām. Arī Saeima savā viedoklī esot atzinusi, ka atkarības izraisīšanas potenciāls piemīt gan azartspēlēm, gan izlozēm.

Saeimas norādes, ka VAS „Latvijas Loto” darbība neesot ierobežota valstij pieejamo ekskluzīvo papildu kontroles iespēju dēļ, esot vērtējamās kontekstā ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas atziņām par valsts uzņēmumu pārvaldību. No tām izrietot secinājums, ka valstij arī ārkārtējās situācijas apstākļos nav tiesību jebkādā veidā ietekmēt VAS „Latvijas Loto” pārvaldes institūciju darbu, izmantojot savas, proti, īpašnieka tiesības. Valsts varot ietekmēt VAS „Latvijas Loto” darbību tikai ar vispārīgiem noteikumiem, tos iekļaujot tiesību aktos. Neraugoties uz ārkārtējo situāciju, VAS „Latvijas Loto” esot turpinājis savu darbību un reklāmas kampaņas, radot personām vēlmi piedalīties izlozēs un momentloterijās un tādējādi palielinot savus ienākumus.

4. Institūcija, kas izdevusi apstrīdētās normas, – Saeima – nepiekrīt Pieteikumu iesniedzēju paustajam viedoklim un uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un Covid-19 likuma 9. pants atbilst arī Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam.

4.1. Atbildes rakstā attiecībā uz Pieteikuma iesniedzējas SIA „OPTIBET” pieteikumu Saeima norāda, ka Covid-19 likuma 9. pants atbilst Satversmei un Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam.

Saeima piekrīt, ka šīs apstrīdētās normas piemērošanas rezultātā tika apturētas azartspēļu organizēšanas licences un tādējādi azartspēļu organizatoriem uz laiku tika pilnībā liegtas tiesības organizēt azartspēles. Līdz ar to apstrīdētā norma noteiktā laika posmā esot ierobežojusi Pieteikumu iesniedzējām Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu.

Satversmes 105. pants esot konkretizējams kopsakarā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantā ietvērto uzņēmējdarbības brīvību. Atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai azartspēļu sektoram izvirzītos ierobežojumus nevarot vērtēt atrauti no azartspēļu izraisītajām morāli un finansiāli negatīvajām sekām, kas gulstas uz indivīdiem un sabiedrību kopumā. Katras dalībvalsts ziņā esot vērtēšana, vai tās izvirzīto leģitīmo mērķu labad ir pilnīgi vai daļēji jāaizliedz ar spēlēm un derībām saistītās darbības vai tikai tās jāierobežo un šādā nolūkā jāparedz vairāk vai mazāk stingri pārraudzības pasākumi. Lai pārlicinātos, vai ar apstrīdēto normu noteiktais pamattiesību ierobežojums atbilst Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam, esot nepieciešams pārbaudīt, vai šis ierobežojums netiek piemērots diskriminējošā veidā un vai tas atbilst samērīguma prasībām. Šis Eiropas Savienības Tiesas metodoloģijā izmantotais samērīguma tests pēc satura esot līdzīgs Satversmes tiesas piemērotajam testam, tādēļ apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 105. pantam esot vērtējama kopsakarā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantu.

Pamattiesību ierobežojums esot noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu. Valstij esot jāturpina funkcionēt arī ārkārtējās situācijas apstākļos, savukārt cilvēku tiesībām jābūt aizsargātām valstij pieejamo līdzekļu un rīcības brīvības ietvaros. Pamatprincipus, kas jāievēro ārkārtējās situācijas laikā, nosakot starptautiskās pamattiesības.

Ārkārtējā situācijā likumdevējs varot paredzēt apjomīgākus pamattiesību ierobežojumus vai apturēt atsevišķu pamattiesību darbību, tomēr dažas pamattiesības pat ārkārtējā situācijā nevarot tikt ierobežotas. Tiesības uz īpašumu neietilpstot to pamattiesību klāstā, kuru ierobežošanas nepieļaujamība ārkārtējās situācijas apstākļos būtu kā īpaši izceļama.

Saeima piekrīt, ka Covid-19 likums valstij izšķirošā ārkārtējās situācijas brīdī tika pieņemts vienas dienas laikā. Tomēr par to esot notikušas

demokrātiskam likumdošanas procesam atbilstošas diskusijas gan Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas sēdē, gan arī Saeimas sēdē. Savukārt Covid-19 likuma 8. un 9. panta redakcionālie trūkumi paši par sevi nevarot tikt uzskatīti par pamatu šo normu atzīšanai par neatbilstošām Satversmei. Tāda apstrīdēto normu interpretācija, atbilstoši kurai šā likuma darbības laikā aizliedzama azartspēļu organizēšana arī interaktīvajā vidē, saskaņot ar likumdevēja gribu, kas apliecināta Saeimas sēdē, pieņemot Covid-19 likuma projektu otrajā (galīgajā) lasījumā. Covid-19 likuma atpakaļvērsta spēks nekādā veidā neesot ietekmējis Pieteikumu iesniedzēju tiesisko stāvokli. Līdz ar to apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums esot noteikts ar likumu.

Covid-19 likuma 9. pantā paredzētais pamattiesību ierobežojums esot noteikts, lai pasargātu no azartspēlēm atkarīgos cilvēkus un viņu ģimenes no nelietderīgiem tēriņiem un finansiālā stāvokļa pasliktināšanās ekonomiskās lejupslīdes un ārkārtējās situācijas apstākļos, kā arī aizsargātu no azartspēlēm atkarīgo cilvēku veselību un novērstu viņu arvien aktīvāku iesaistīšanos azartspēlēs. Šie mērķi atbilstot Satversmes 116. pantā nostiprinātajiem legítimajiem mērķiem – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība.

Likumdevēja izraudzītie līdzekļi esot piemēroti legítimo mērķu sasniegšanai. Pamattiesību ierobežojums esot bijis arī nepieciešams. Ārkārtējās situācijas apstākļos personu sociālo aktivitāšu iespējas esot ierobežotas līdz minimumam, un tāpēc neesot bijis nekādu šaubu par to, ka ar azartspēļu nozari saistītie riski ir neadekvāti augsti. Šādā situācijā legítimos mērķus neesot bijis iespējams sasniegt nekādā citādā veidā kā vien ierobežojot azartspēļu pieejamību (it īpaši interaktīvajā vidē). Savukārt, paredzot pārejas periodu, legítimais mērķis netiktu sasniegts nepieciešamajā kvalitātē. Līdz ar to neesot pastāvējuši citi, saudzējošāki līdzekļi, ar kuriem pamattiesību ierobežojuma legítimo mērķi būtu iespējams sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē.

Samērīguma ievērošanai arī ārkārtējās situācijas apstākļos vajagot rast līdzsvaru starp personas pamattiesību ierobežojumu un sabiedrības labumu. Esot jāņem vērā tas, ka likumdevējam ir ne tikai tiesības, bet pat pienākums veikt tādus

pasākumus, kas novērstu un mazinātu no pandēmijas izrietošās nelabvēlīgās sociālās un ekonomiskās sekas.

Esot pamats uzskatīt, ka tad, ja ekskluzīvas tiesības azartspēļu organizēšanas jomā tiek piešķirtas tikai vienai, turklāt stingrai valsts iestāžu kontrolei pakļautai organizācijai, valsts spēs kontrolēt ar azartspēļu nozari saistītos riskus un novērst pamudinājumus uz pārmērīgiem izdevumiem saistībā ar azartspēlēm, kā arī cīnīties pret atkarību no tām, efektīvāk nekā tādā gadījumā, ja attiecīgās darbības veiktu konkurējoši privāti pakalpojuma sniedzēji, pat ja uz tiem attiektos atļauju sistēma un kontroles un sankciju sistēma. Ievērojot minēto, Covid-19 likuma 9. pants neesot atzīstams par diskriminējošu, jo pieteikumā norādītās personu grupas neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

Tas, vai likumdevējs ir ievērojis saprātīgu līdzsvaru starp komersantam radušos paļāvību un konkrētu personu, kā arī visas sabiedrības tiesībām, uz kuru aizsardzību vērsta apstrīdētā norma, esot izvērtējams kopsakarā ar jau minētajiem argumentiem.

Visbeidzot, izskatāmajā lietā būtiska nozīme esot piesardzības principa ievērošanai likumdevēja darbā ārkārtējās situācijas apstākļos. Piesardzības princips nozīmējot to, ka kaitējuma savlaicīga novēršana ir efektīvāka nekā cīņa pret kaitējuma sekām. Ārkārtējās situācijas apstākļos atbilstoši minētajam principam ļoti ātri pieņemot apstrīdēto normu, Latvijai esot izdevies novērst atkarīgo personu masveidīgu iesaistīšanos azartspēlēs. Turklāt norma esot bijusi ierobežota laikā. Līdz ar to nelabvēlīgās sekas, kas Covid-19 likuma 9. pantā ietvertā pamattiesību ierobežojuma dēļ radušās komersantam, neesot lielākas par labumu, ko ārkārtējās situācijas apstākļos no šā ierobežojuma guvušas konkrētas personas, sabiedrība un valsts kopumā.

Līdz ar to Covid-19 likuma 9. pantā noteiktais personas pamattiesību ierobežojums esot samērīgs un atbilstošs Satversmes 105. pantam un Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam.

4.2. Attiecībā uz Covid-19 likuma 9. panta atbilstību Satversmes 91. pantam Saeima nav iesniegusi atsevišķu juridisko pamatojumu, norādot, ka arī uz šo jautājumu ir attiecināmi iepriekšminētie apsvērumi, kas norādot uz to, ka

konkrēti komersanti neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Tāpat atsevišķs pamatojums netika iesniegts par Covid-19 likuma 8. panta atbilstību Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam, Saeimai norādot uz jau iesniegto juridisko pamatojumu attiecībā uz Covid-19 likuma 9. pantu.

4.3. Saeimas papildu apsvērumos norādīts, ka viens no klātienē azartspēļu vietu (spēļu zāļu, kazino un bingo zāļu) darbības ierobežošanas leģitīmajiem mērķiem bija arī sabiedrības veselības aizsardzība. Attiecīgo priekšlikumu tā iesniedzēji citstarp esot pamatojuši ar to, ka šāds ierobežojums nepieciešams, lai novērstu vairāku cilvēku ilgstošu uzturēšanos slēgtās telpās.

Katram cilvēkam esot tiesības sasniegt visaugstāko fiziskās un psihiskās veselības līmeni. No šīm tiesībām izrietot valsts pienākums veikt efektīvus pasākumus, kas vērsti uz epidēmisko un endēmisko slimību, arodslimību un citu slimību profilaksi, ārstēšanu un apkarošanu. Lai apkarotu Covid-19 izraisīto vīrusu, valstij vajadzējis nekavējoties ieviest tā izplatības ierobežošanai nepieciešamos pasākumus. Viens no šādiem pasākumiem bijusi tādu ierobežojumu noteikšana, kuri liedza vairākām personām ilgstoši uzturēties vienās un tajās pašās slēgtās telpās.

Attiecībā uz interaktīvo azartspēļu organizētāju un izložu organizētāju savstarpējo salīdzināmību Saeima norāda, ka interaktīvās izlozes Latvijā rīko tikai VAS „Latvijas Loto”. Interaktīvo momentloteriju organizēšana neesot ierobežota, jo valsts arī bez īpašu ierobežojumu noteikšanas Covid-19 likumā esot spējusi efektīvi sasniegt ārkārtējās situācijas laikā izvirzītos mērķus.

VAS „Latvijas Loto” savas darbības rezultātā gūtos ienākumus novirzot valsts budžetā. Tādējādi tiekot sniegts atbalsts dažādu sociāli nozīmīgu jautājumu risināšanai. Līdz ar to esot jāatzīst, ka interaktīvo azartspēļu organizētāji un izložu organizētājs VAS „Latvijas Loto” neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

5. Pieaicinātā persona – Slimību profilakses un kontroles centrs (turpmāk – SPKC) – norāda, ka ar epidemioloģisko drošību saistītie lēmumi valstī jāvērtē kopsakarā ar daudziem faktoriem, to skaitā epidemioloģiskās situācijas

straujo pasliktināšanos, nepietiekamiem zinātniskajiem pierādījumiem par Covid-19 infekcijas īpatnībām, epidemioloģiskā procesa attīstību, infekcijas izplatīšanās riskiem un sabiedrības veselības apdraudējumu, ārstniecības iestāžu gatavību un jaudu uzņemt potenciāli lielu pacientu plūsmu, ārkārtējās situācijas izsludināšanu, individuālo aizsardzības līdzekļu pieejamību, kā arī citiem ierobežojošajiem pasākumiem, kas tika ieviesti Latvijā un citās valstīs. Esot jāņem vērā tas, ka Covid-19 uzliesmojuma sākumposmā vairumā nozaru nebija izstrādātas rekomendācijas vai nosacījumi darbības nepārtrauktības nodrošināšanai Covid-19 krīzes apstākļos.

Azartspēļu (neatkarīgi no vides) negatīvā ietekme uz cilvēku psihisko veselību un labklājību (labbūtību), jo īpaši sarežģītajos un ārkārtējai situācijai raksturīgā emocionālā stresa apstākļos, esot aprakstīta vairākās publikācijās. Ārkārtējās situācijas laikā pieņemtie lēmumi esot bijuši vērsti un attiecināmi uz Covid-19 pandēmijas seku mazināšanu vai novēršanu ne tikai veselības, bet arī sociālajā sfērā. Šāda izpratne pilnībā atbilstot Pasaules Veselības organizācijas 1946. gada konstitūcijā iekļautajai veselības definīcijai, proti: veselība ir pilnīgas fiziskas, garīgas un sociālās labklājības stāvoklis (angļu v. – *well-being*), nevis tikai slimību vai traucējumu neesamība.

SPKC neesot iesniedzis priekšlikumu aizliegt azartspēļu norisi ārkārtējās situācijas laikā, taču izprotot un respektējot pieņemto lēmumu nozīmi sabiedrības veselības labā.

Dalība dažādos izklaides pasākumos novēršot cilvēku uzmanību no nepieciešamības ievērot piesardzības pasākumus. Piemēram, pārmērīgu zaudējumu draudi azartspēles laikā psiholoģiski pārsniedzot bailes no inficēšanās ar Covid-19 izraisīto vīrusu.

6. Pieaicinātā persona – Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Infekciju uzraudzības dienesta vadītājs infektologs Uga Dumpis – norāda, ka spēļu zāles uzskatāmas par vietām, kur Covid-19 izplatības risks ir sevišķi augsts.

Tas esot izskaidrojams ar vairāku faktoru kopumu. Iekštelpās transmisijas risks esot ievērojami augstāks nekā ārtelpās. Spēlētāji telpās atrodoties ilgāk par

15 minūtēm. Spēlētāji un personāls varot inficēties gan nepārvietojoties, gan pārvietojoties (dodoties uz bāru, smēķējot utt.). Neesot izslēdzami savstarpējie kontakti. Spēles notiekot uz grūti dezinficējamām virsmām. Azartspēļu spēlētāji varot būt transmisijas riska grupā (18–40 gadi) un arī ar noslieci uz nepakļaušanos prasībām un rīkojumiem.

Lai pieņemtu lēmumu neslēgt kādas iestādes, no šīs rīcības izrietošajiem sociālajiem vai ekonomiskajiem ieguvumiem vajagot būt ļoti nozīmīgiem.

7. Pieaicinātā persona – Konkurences padome – norāda uz tās pieņemto lēmumu par SIA „Olympic Casino Latvia” un SIA „GARKALNS” apvienošanu, kurā tā esot secinājusi, ka spēļu automāti ir nodalāmi no citiem azartspēļu veidiem atsevišķā konkrētās preces tirgū. Pie šāda secinājuma nonākts, galvenokārt ņemot vērā tirgus dalībnieku sniegto informāciju, ka spēļu automāti nav aizvietojami ne ar vienu citu azartspēles veidu, jo katra azartspēle notiekot uz citādu principu pamata. Arī klientus visbiežāk interesējot konkrēts azartspēļu veids.

Spēļu automāti neesot salīdzināmi ar interaktīvajām azartspēlēm arī atšķirīgā klientu loka dēļ, proti, spēļu zāles apmeklējot cilvēki, kuriem ir svarīgs personīgais kontakts ar apkalpojošo personālu, spēļu zāles atmosfēra, vide ar fiziskiem spēļu automātiem, kā arī iespēja izmantot bāra pakalpojumus.

Pēc Konkurences padomes ieskata, VAS „Latvijas Loto” organizēto spēļu rezultāti ir pilnībā vai pārsvarā atkarīgi no nejaušības vai nezināmu notikumu kopuma un spēlētājs tos nevar ietekmēt ne ar savām zināšanām, ne spējām. Savukārt Pieteikumu iesniedzēju sniegtie pakalpojumi balstoties uz loģiku un zināšanām kādā specifiskā azartspēļu jomā un pamatā neesot atkarīgi no nejaušības vai nezināmu notikumu kopuma. Līdz ar to esot secināms, ka VAS „Latvijas Loto” un Pieteikumu iesniedzēju sniegtie pakalpojumi konkrētā tirgus noteikšanas kontekstā nav savstarpēji aizvietojami. Tā kā VAS „Latvijas Loto” un Pieteikumu iesniedzējas neesot viena konkrētā tirgus dalībnieki, to darbība konkrētā tirgus kontekstā nepārklājoties. Tādējādi to rīcība un valsts noteiktie konkurences un darbības apstākļi attiecīgajos tirgos (tai skaitā ar apstrīdētajām normām noteiktie

ierobežojumi) savstarpēji cits citu neietekmējot un VAS „Latvijas Loto” un Pieteikumu iesniedzējām neradot atšķirīgus konkurences apstākļus.

Atbilstoši Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. pantam tirgus dalībnieka atrašanās dominējošā stāvoklī pati par sevi neesot aizliegta. Tā kā apstrīdētās normas attiecas uz konkrēto tirgu, kurā VAS „Latvijas Loto” nedarbojas, apstrīdētās normas un VAS „Latvijas Loto” darbība atbilstoši Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta pirmajai daļai kopsakarā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 102. pantu nepārkāpjot ES konkurences tiesības. Līdzīgi neesot pārkāptas arī Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta otrās daļas prasības, kas tieši regulējot VAS „Latvijas Loto” darbību, un ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta pirmo daļu noteiktais pienākums ievērot valsts atbalsta noteikumus.

Secinājumu daļa

8. Covid-19 likums un tajā ietvertās apstrīdētās normas zaudēja spēku 2020. gada 10. jūnijā.

Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punkts paredz, ka līdz sprieduma pasludināšanai tiesvedību lietā var izbeigt ar Satversmes tiesas lēmumu, ja apstrīdētā tiesību norma vai akts ir zaudējis spēku. Tomēr šādā gadījumā likums paredz Satversmes tiesai iespēju izbeigt tiesvedību, bet ne pienākumu to darīt. Satversmes tiesai ir jānoskaidro, vai nepastāv apstākļi, kas tomēr prasa tiesvedību turpināt (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2014. gada 3. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2013-11-01 10. punktu*).

Konstitucionālo sūdzību persona iesniedz, lai aizstāvētu savas Satversmē noteiktās pamattiesības. Tādēļ, apsverot jautājumu par tiesvedības izbeigšanu lietā, Satversmes tiesai jāņem vērā nepieciešamība aizsargāt personām Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2007-15-01 4. punktu*). Par nepieciešamību turpināt tiesvedību lietā var liecināt tas, ka konstitucionālās sūdzības iesniedzējs ir lūdzis atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu no kāda brīža pagātnē. Satversmes tiesas spriedums var būt vienīgais tiesiskais ceļš, kādā konstitucionālās sūdzības iesniedzējs var turpināt

savu aizskarto tiesību aizsardzību (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 18. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2015-15-01 7. punktu*).

Izskatāmā lieta ir ierosināta uz konstitucionālo sūdzību pamata. Pieteikumu iesniedzējas ir lūgušas Satversmes tiesu atzīt apstrīdētās normas par spēkā neesošām no to pamattiesību aizskāruma rašanās brīža. Proti, tiesvedības turpināšana lietā ir nepieciešama, lai tiktu nodrošināta Pieteikumu iesniedzēju pamattiesību aizsardzība, izskatot lietu pēc būtības. Apstrīdēto normu spēka zaudēšana nevar tikt uzskatīta par pietiekamu pamatu tiesvedības izbeigšanai, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu, jo tā neatrisina lietā pastāvošo strīdu un nenovērš iespējamo personu pamattiesību aizskārumu. Līdz ar to tiesvedība izskatāmajā lietā ir turpināma.

Tādējādi Satversmes tiesai nav pamata izbeigt tiesvedību, kaut arī apstrīdētās normas ir zaudējušas spēku.

9. Lietā izspriežami prasījumi par vairāku apstrīdēto normu atbilstību vairākām augstāka juridiska spēka normām. Proti, lietā ir jāizvērtē, vai:

1) Covid-19 likuma 8. pants atbilst Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam;

2) Covid-19 likuma 9. pants atbilst Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam;

3) Covid-19 likuma 9. pants atbilst Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam.

Ja ir apstrīdēta vairāku tiesību normu atbilstība vairākām Satversmes un citām tiesību normām, tad Satversmes tiesai, ņemot vērā izskatāmās lietas būtību, ir jānosaka efektīvākā pieeja šīs atbilstības izvērtēšanai (*sal. sk. Satversmes tiesas 2018. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2017-18-01 23. punktu*).

10. Covid-19 likuma 8. pants noteic, ka ar Covid-19 izplatību saistītās ārkārtējās situācijas laikā ir aizliegts organizēt azartspēles un izlozes, izņemot interaktīvās azartspēles, skaitļu izlozes un momentloterijas. Savukārt Covid-19 likuma 9. pants noteic, ka uz šā likuma darbības laiku Inspekcija aptur visas azartspēļu organizēšanas licences gan fiziskajās azartspēļu organizēšanas vietās

(kazino licence, spēļu zāles licence, bingo zāles licence), gan interaktīvajā vidē un (vai) izmantojot elektronisko sakaru pakalpojumu starpniecību.

Secināms, ka abas šīs normas nošķir galvenokārt tas, ka Covid-19 likuma 9. pants aptver gan fizisko azartspēļu organizēšanas vietu (turpmāk – klātienē azartspēļu), gan interaktīvo azartspēļu ierobežojumus, bet 8. pants ir attiecināms tikai uz klātienē azartspēlēm. Proti, Covid-19 likuma 8. pantā noteiktā ierobežojuma faktiskās sekas vēl jo vairāk tiek sasniegtas ar 9. panta regulējumu, kas citstarp paredz vēl plašākus ierobežojumus.

Ņemot vērā normu savstarpējo pārklāšanos un faktu, ka abas normas ierobežo klātienē azartspēļu norisi, atzīstams, ka apstrīdētās normas ir savstarpēji cieši saistītas, un Satversmes tiesa šo normu satversmību izvērtēs vienlaikus. Tajā pašā laikā apstrīdēto normu ietekme uz klātienē azartspēlēm un interaktīvajām azartspēlēm tiks izvērtēta arī atsevišķi. Proti, apskatot klātienē azartspēļu ierobežojumus, tiks izvērtēta abu apstrīdēto normu satversmība, ciktāl tās ierobežo klātienē azartspēles, bet interaktīvo azartspēļu ierobežojumu satversmības izvērtēšanas ietvaros tiks pārbaudīta tikai Covid-19 likuma 9. panta, ciktāl tas paredz interaktīvo azartspēļu ierobežošanu, atbilstība attiecīgajām Satversmes normām.

Tā kā tiek apstrīdēta normu atbilstība vairākām Satversmes normām un Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam, Satversmes tiesa noteiks, kādā secībā šī atbilstība izvērtējama.

10.1. SIA „OPTIBET” pieteikumā norādīts, ka Covid-19 likuma 9. pants ir pretrunā Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam.

Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pants aizsargā ES dalībvalstu iedzīvotājus un juridiskās personas, kas vēlas īstenot savu ekonomisko aktivitāti citā dalībvalstī. Tā mērķis ir nodrošināt, lai pret visiem dalībvalstu valstspiederīgajiem, kuri veic uzņēmējdarbību citā dalībvalstī, tiktu piemērota tāda pati attieksme kā pret šīs valsts pilsoņiem (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 1986. gada 28. janvāra sprieduma lietā C-270/83 „Komisija pret Franciju” 14. punktu; sk. arī: Kellerbauer M., Klamert M., Tomkin J. (Eds.) The EU Treaties and the Charter of Fundamental Rights. The Commentary. Oxford: Oxford University, 2019, p. 658*). Proti, no Līguma par Eiropas Savienības darbību

49. panta kopsakarā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 54. pantu izriet jebkurā dalībvalstī nodibinātu uzņēmumu tiesības uzturēt aģentūras vai filiāles citā dalībvalstī, dibināt meitas uzņēmumus vai iegādāties esošo uzņēmumu akcijas (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 1986. gada 28. janvāra sprieduma lietā C-270/83 „Komisija pret Franciju” 18. punktu un 1999. gada 9. marta sprieduma lietā C-212/97 „Centros Ltd” 19.–20. punktu; sk. arī: Geiger R., Khan D.-E., Kotzur M. European Union Treaties. A Commentary. München: C.H.Beck; Oxford, U.K.: Hart, 2015, pp. 359, 377*). Uzņēmumiem, kas vēlas īstenot šādas tiesības, visupirms jābūt izveidotiem saskaņā ar civiltiesībām vai komerciesībām atbilstoši kādas dalībvalsts likumiem, un tie var vērsties pret tās valsts tiesību normām, kurā tie vēlētos īstenot iepriekšminētās tiesības, vai savas atrašanās vietas valsts tiesību normām, ja tās ierobežo ekonomisko aktivitāšu īstenošanu citā valstī (*sk.: Kellerbauer M., Klamert M., Tomkin J. (Eds.) The EU Treaties and the Charter of Fundamental Rights. The Commentary. Oxford: Oxford University, 2019, p. 688*).

Tomēr izskatāmajā lietā nav risināms jautājums par Eiropas Savienības dalībvalstu uzņēmumu tiesībām uzsākt komercdarbību Latvijā. Pirmkārt, visas Pieteikumu iesniedzējas ir Latvijā dibinātas komercsabiedrības un darbojas Latvijā. Konkrētā Pieteikuma iesniedzēja arī nav precīzi norādījusi, kā tieši ir aizskartas citās dalībvalstīs reģistrētu tiesību subjektu iespējas sniegt ar azartspēlēm saistītos pakalpojumus Latvijā vai Latvijā reģistrētu tiesību subjektu iespējas sniegt ar azartspēlēm saistītos pakalpojumus citās dalībvalstīs. Otrkārt, apstrīdētajā normā vispār nav paredzēta atšķirīga attieksme, kas būtu balstīta uz citas valsts pilsonību vai reģistrāciju citā Eiropas Savienības dalībvalstī, vai arī pret uzņēmumiem, kuru kapitāls ir saistīts ar citās Eiropas Savienības dalībvalstīs dibinātiem uzņēmumiem. Līdz ar to nevienai no Pieteikumu iesniedzējām nav aizskartas Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantā paredzētās tiesības. Savukārt tas, vai likumdevējs ir paredzējis vienādu attieksmi pret visiem Latvijas Republikā reģistrētajiem veiksmes spēļu organizatoriem, ir pārbaudāms, izvērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. pantam, 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un 91. panta pirmajam teikumam.

Tātad izskatāmajā lietā nav vērtējama Covid-19 likuma 9. panta atbilstība Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam. Atbilstoši Satversmes tiesas

likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktam tiesvedība lietā šajā daļā ir jāizbeidz, jo tās turpināšana nav iespējama.

Tādējādi tiesvedība lietā daļā par Covid-19 likuma 9. panta iespējamo neatbilstību Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam ir izbeidzama.

10.2. Pieteikumu iesniedzējas ir norādījušas, ka apstrīdētās normas aizskar azartspēļu organizētāju tiesības uz īpašumu, kas nostiprinātas Satversmes 105. pantā, kā arī Satversmes 1. pantā ietvertos tiesiskās paļāvības un tiesiskās drošības principus.

Satversmes 1. pants noteic, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 1. panta tvērumā ietilpst no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātais tiesiskās paļāvības princips. Tiesiskās paļāvības princips ir saistīts ar tiesiskās drošības principu un nodrošina tā pieprasīto stabilitāti, aizliedzot nekonekventu valsts rīcību. Šā principa pamatā ir tas, ka indivīds var paļauties uz to, ka valsts rīkojas tiesiski un konsekventi, savukārt valstij ir jāaizsargā tai dāvātā uzticēšanās. Tiesiskās paļāvības principa pastāvēšana ir saistīta ne tikai ar uzticēšanos valsts varai, bet arī ar tiesību normu adresātu rīcības brīvības īstenošanas iespējām (*sal. sk. Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 16.2. punktu*).

Tiesiskās paļāvības princips aizsargā personas reiz iegūtās tiesības, t. i., persona var paļauties uz to, ka tiesības, kas iegūtas saskaņā ar spēkā esošu tiesību aktu, noteiktā laika posmā tiks saglabātas un īstenotas. Tomēr tiesiskās paļāvības princips neizslēdz to, ka indivīda reiz iegūtās tiesības var tikt grozītas tiesiskā veidā. Proti, šis princips nedod pamatu paļauties uz to, ka reiz noteiktā tiesiskā situācija nekad nemainīsies (*sal. sk. Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 16.2. punktu*).

Izvērtējot kādas tiesību normas atbilstību no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātajiem vispārējiem tiesību principiem, kas ietilpst Satversmes 1. panta tvērumā, jāņem vērā tas, ka šo principu izpaušme dažādās tiesību jomās var atšķirties. Arī apstrīdētās normas raksturs, saikne ar citām Satversmes normām un vieta tiesību sistēmā ietekmē Satversmes tiesas īstenoto kontroli. Ja lietā apstrīdēta tiesību normas atbilstība gan tiesiskās paļāvības

principam, gan arī Satversmes 105. pantam, apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 1. pantam jāvērtē kopsakarā ar Satversmes 105. pantu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 16.3. punktu*).

Pieteikumu iesniedzēju sniegtais juridiskais pamatojums ir balstīts uz to, ka apstrīdētās normas ierobežojot tām Satversmē noteiktās tiesības uz īpašumu. Savukārt Pieteikumu iesniedzēju apsvērumi par iespējamo tiesiskās paļāvības principa pārkāpumu ir saistīti ar to norādītajiem argumentiem par Satversmes 105. pantā noteikto pamattiesību ierobežojumu. Proti, azartspēļu organizatori esot paļāvušies uz to, ka varēs turpināt komercdarbību atbilstoši izsniegtajām licencēm. Tādējādi, pārbaudot iespējamo personas īpašuma tiesību ierobežojumu, jāņem vērā arī tiesiskās paļāvības princips (*sal. sk. Satversmes tiesas 2020. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2019-05-01 16.2. punktu*).

Līdz ar to apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības principam vērtējama kopsakarā ar Satversmes 105. pantu.

10.3. Satversmes 91. panta pirmais teikums noteic, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Šajā normā ietvertais vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, ja tai ir objektīvs un saprātīgs pamats (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-28-0306 9. punktu*).

Vienlīdzības principam ir jāgarantē vienotas tiesiskās kārtības pastāvēšana. Proti, tā uzdevums ir nodrošināt, lai tiktu īstenota tāda tiesiskas valsts prasība kā likuma aptveroša ietekme uz visām personām un lai likums tiktu piemērots bez jebkādam privilēģijām. Tas garantē likuma pilnīgu iedarbību, tā piemērošanas objektivitāti un bezkaislību, kā arī to, ka nevienam nav ļauts neievērot likuma priekšrakstus. Tomēr šāda tiesiskās kārtības vienotība nenozīmē nivelēšanu, jo vienlīdzība pieļauj diferencētu pieeju, ja tā demokrātiskā sabiedrībā ir attaisnojama (*sal. sk. Satversmes tiesas 2017. gada 15. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-11-01 15. punktu*).

No pieteikumiem izriet, ka lietas pamatjautājums – vai bija pieļaujama klātienes azartspēļu un interaktīvo azartspēļu darbības apturēšana – visupirms attiecas uz Satversmes 1. un 105. pantā ietvertajām Pieteikumu iesniedzēju tiesībām. Savukārt pēc tam, kad pārbaudīta apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 1. un 105. pantam, balstoties uz iegūtajiem secinājumiem, ir iespējams izvērtēt šo normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Līdz ar to Satversmes tiesa visupirms pārbaudīs apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. un 105. pantam, bet pēc tam – Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

11. Lai izvērtētu apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 105. pantā nostiprinātajām tiesībām uz īpašumu un no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātajiem tiesiskās paļāvības un tiesiskās drošības principiem, kas ietilpst Satversmes 1. panta tvērumā, jānoskaidro, vai apstrīdētās normas ierobežo attiecīgās personas pamattiesības, proti, jānoskaidro, kas izskatāmajā lietā uzskatāms par īpašuma tiesību objektu un vai apstrīdētās normas šādas tiesības ierobežo (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. 2016-04-03 19. punktu*).

11.1. Noskaidrojot Satversmē noteikto pamattiesību saturu, jāņem vērā Latvijas starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā. Satversmes 89. pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. No šā panta izriet, ka likumdevēja mērķis ir panākt Satversmē ietverto cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautisko tiesību normām. Latvijai saistošās starptautiskās cilvēktiesību normas un to piemērošanas prakse konstitucionālo tiesību līmenī kalpo arī par konkretizācijas līdzekli, lai noteiktu demokrātiskas tiesiskas valsts principu saturu un apjomu, ciktāl tas nenoved pie Satversmē ietverto pamattiesību aizsardzības samazināšanas (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 16. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-25-03 18. punktu*). Izskatāmajā lietā Satversmes 105. pants ir vērtējams citstarp kopsakarā ar Konvencijas Pirmā protokola 1. pantu.

Konvencijas Pirmā protokola 1. pants nosaka: „Jebkurai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības uz sava īpašuma izmantošanu. Nevienam nedrīkst

atņemt viņa īpašumu, izņemot, ja tas notiek sabiedrības interesēs un apstākļos, kas noteikti ar likumu un atbilst vispārējiem starptautisko tiesību principiem. Minētie nosacījumi nekādā veidā nedrīkst ierobežot valsts tiesības izdot tādus likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm vai lai nodrošinātu nodokļu vai citu maksājumu vai sodu samaksu.”

11.2. Pieteikumu iesniedzējas norāda, ka apstrīdētās normas aizskar to tiesības uz īpašumu, jo liedz tām veikt komercdarbību – azartspēļu organizēšanu – uz licences pamata. Tam piekrīt arī Saeima.

Satversmes 105. panta pirmais teikums aizsargā personas likumīgi iegūto īpašumu, tomēr otrais un trešais teikums atļauj valstij ar likumu ierobežot īpašuma tiesības sabiedrības interesēs (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 8. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-34-01 12.3. punktu*). Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesību uz īpašumu tvērumā ietilpst arī personas tiesības veikt komercdarbību uz licences pamata (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2019-05-01 17.1. punktu*).

Azartspēļu un izložu likums nosaka azartspēļu organizētāju licencēšanas kārtību. Saskaņā ar šā likuma 3. panta pirmo daļu Latvijas Republikā azartspēles drīkst organizēt tikai pēc attiecīgu licenču saņemšanas. Proti, komersantiem, lai tie varētu nodarboties ar azartspēļu organizēšanu fiziskajās azartspēļu organizēšanas vietās, ir jāsaņem azartspēļu organizēšanas licence un attiecīgā azartspēļu organizēšanas vietas licence (kazino licence, spēļu zāles licence, bingo zāles licence, totalizatora vai derību likmju pieņemšanas vietas licence). Savukārt, lai varētu organizēt interaktīvās azartspēles, papildus azartspēļu organizēšanas licencei nepieciešams saņemt arī interaktīvo azartspēļu organizēšanas licenci. Atbilstoši likumam „Par izložu un azartspēļu nodevu un nodokli” komersantiem ir iespējams saņemt arī azartspēļu organizēšanas licenci tikai interaktīvo azartspēļu organizēšanai.

No lietas materiāliem un publiski pieejamās informācijas izriet, ka visām Pieteikumu iesniedzējām bija izsniegtas un spēkā esošas azartspēļu organizēšanas licences (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 40. lp., 2. sēj. 69.–72 lp., 3. sēj. 1. un 73. lp.*). Pieteikumu iesniedzējas uz šo licenču pamata veica savu komercdarbību.

Tādējādi Pieteikumu iesniedzēju uz licences pamata iegūtās tiesības veikt noteikta veida komercdarbību, organizējot klātienē un/vai interaktīvās azartspēles, ietilpst Satversmes 105. panta tvērumā.

Iejaukšanās komercdarbībā, kas tiek veikta uz licences pamata, var tikt uzskatīta par tiesību uz īpašumu ierobežojumu. Tādā gadījumā ierobežojumam būtu jāizpaužas kā konkrētai negatīvai ietekmei, kas radusies apstrīdētās normas piemērošanas rezultātā (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2019-05-01 17.2. punktu*).

Ar apstrīdētajām normām aizliegts organizēt azartspēles un izlozes, izņemot interaktīvās azartspēles, skaitļu izlozes un momentloterijas, bet Inspekcijai noteikts pienākums apturēt visas azartspēļu organizēšanas licences gan fiziskajā, gan elektroniskajā vidē. Inspekcija ar 2020. gada 6. aprīļa lēmumu Nr. 2020/0161 „Par azartspēļu organizēšanas licenču apturēšanu” citstarp apturējusi arī tieši Pieteikumu iesniedzējām izsniegtās azartspēļu organizēšanas licences. Tādējādi ar apstrīdētajām normām ir ierobežotas personu tiesības veikt konkrēta veida komercdarbību, kuru tās līdz šim veikušas, paļaujoties uz izsniegtajām licencēm.

No lietas materiāliem izriet, ka Pieteikumu iesniedzējas, kas apstrīd Covid-19 likuma 8. pantā noteikto klātienē azartspēļu ierobežojumu, proti, SIA „Alfor” un SIA „Admirāļu klubs”, klātienē ir organizējušas tikai spēļu automātu spēles. Tātad šo Pieteikumu iesniedzēju tiesību aizskārums Covid-19 likuma 8. panta kontekstā ir radies tieši un tikai no šā veida azartspēļu ierobežošanas un tās neskar citu klātienē azartspēļu, piemēram, kazino, ierobežojumi. Tomēr Satversmes tiesai nav obligāti jāsašaurina prasījuma tvērums. Līdz ar to arī turpmāk lietā klātienē azartspēļu organizēšanas aizliegums tiks aplūkots plašākajā mērogā.

Tātad apstrīdētās normas azartspēļu organizētājiem ierobežo Satversmes 105. panta pirmajā un trešajā teikumā noteiktās pamattiesības.

12. Noskaidrojot, vai ar apstrīdētajām normām noteiktais Pieteikumu iesniedzēju īpašuma tiesību ierobežojums ir attaisnojams, Satversmes tiesai jāvērtē:

- 1) vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu;
- 2) vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis;
- 3) vai ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2019-05-01 18. punktu*).

13. Lai izvērtētu to, vai Pieteikumu iesniedzēju īpašuma tiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, Satversmes tiesai jāpārbauda:

- 1) vai likums ir pieņemts, ievērojot normatīvajos aktos paredzēto kārtību;
- 2) vai likums ir izsludināts un publiski pieejams atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- 3) vai likums ir pietiekami skaidri formulēts, lai persona varētu izprast no tā izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt tā piemērošanas sekas (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 2. jūlija sprieduma lietā Nr. 2015-01-01 14. punktu*).

13.1. Saeimas 2020. gada 20. marta otrajā (četrpadsmitajā) ārkārtas sēdē likumprojekts „Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību” tika atbalstīts pirmajā lasījumā un atzīts par steidzamu. Likumprojekts tika izskatīts divos lasījumos.

Apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums noteikts Saeimas 2020. gada 20. martā pieņemtajā likumā „Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību”, kas 2020. gada 21. martā publicēts oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis”, Nr. 2020/57B.1.

13.2. Pieteikumu iesniedzējas uzskata, ka ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu.

Pirmkārt, pēc Pieteikumu iesniedzēju ieskata, Saeimas tiesības noteikt ierobežojumus ārkārtējās situācijas laikā esot ierobežotas. Likumdevējs saskaņā ar likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli” (turpmāk – Ārkārtējās situācijas likums) 4. panta pirmo daļu esot noteicis, ka fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības ārkārtējās situācijas laikā ierobežo Ministru kabinets, un tas to arī darījis, pieņemot Rīkojumu Nr. 103. Tāpat ārkārtējās situācijas vadība esot

Ministru kabineta uzdevums saskaņā ar Valsts prezidenta 2020. gada 23. marta paziņojumu Nr. 8 „Valsts konstitucionālo orgānu darbības pamatprincipi ārkārtējā situācijā”. Līdz ar to esot secināms, ka ierobežojumus ir noteicis nepareizais valsts orgāns, iekļaujot tos nepareizā normatīvajā aktā. Tādējādi esot pārkāpts, kā minimums, starpinstitutionālās lojalitātes princips.

Turklāt Latvija, pieņemot apstrīdētās normas, neesot paziņojusi, ka izmanto savas tiesības atkāpties no Konvencijas Pirmā protokola 1. pantā personām paredzēto īpašuma tiesību ievērošanas, un tas nozīmējot, ka apstrīdētās normas citstarp neatbilst arī Konvencijas prasībām un nav piemērojamas.

Otrkārt, apstrīdētās normas neesot pietiekami skaidras un neesot iespējams paredzēt precīzu to piemērošanas jomu un brīdi. Treškārt, apstrīdētās normas likumdevējs esot pieņēmis bez atbilstoša izvērtējuma veikšanas. Turklāt tās neesot pamatotas ar pētījumos balstītām ziņām vai argumentiem un to pieņemšanas procesā neesot uzklusīts skarto personu viedoklis. Tāpēc tās neatbilstot labas likumdošanas principam.

13.3. Saeima norāda, ka apstrīdēto normu atbilstības izvērtēšanā ir būtiski ņemt vērā, ka 2020. gada 12. martā nolūkā ierobežot Covid-19 pandēmijas ātro izplatību un tās potenciālās sekas Latvijā tika izsludināta ārkārtējā situācija. Šī ārkārtējā situācija esot uzskatāma par ārkārtas rakstura situāciju arī Konvencijas 15. panta un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 4. panta izpratnē. Ārkārtējās situācijas laikā normu pieņemšanas procedūrai esot piemērojami citi standarti. Pamatprincipus, kas jāievēro ārkārtējās situācijas laikā, nosakot starptautiskās pamattiesības.

Likumdevēja darbības formāla izvērtēšana atbilstoši labas likumdošanas principam izskatāmajā lietā, pēc Saeimas ieskata, nebūtu mērķtiecīga un pieļaujama, jo ārkārtējā situācija pati par sevi prasot atkāpes no šā principa. Tādējādi Covid-19 likuma pieņemšana esot atzīstama ne tikai par attaisnojamu, bet pat nepieciešamu, neatliekamu un efektīvu. Savukārt Covid-19 likuma 8. un 9. panta šķietamo gramatisko nesaderību varot atrisināt sistēmiskās iztulkošanas rezultātā.

Līdz ar to Satversmes tiesa visupirms izvērtēs argumentus par apstrīdēto normu pieņemšanas kārtību ārkārtējās situācijas laikā un pēc tam

pārbaudīs pārējos argumentus, kas attiecas uz apstrīdēto normu skaidrību un labas likumdošanas principa ievērošanu.

14. Ārkārtējās situācijas likums nosaka kārtību, kādā izsludina un atceļ īpašu tiesisko režīmu – ārkārtējo situāciju vai izņēmuma stāvokli –, kā arī paredz valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības, to ierobežojumus, īpašos pienākumus un tiesiskuma nodrošināšanu šo tiesisko režīmu spēkā esības laikā. Šā likuma 4. panta pirmajā daļā ārkārtējā situācija ir definēta kā īpašs tiesiskais režīms, kura laikā Ministru kabinetam ir tiesības ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus. Likumā „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu” ir paredzēts, kādus ierobežojumus ārkārtējās situācijas laikā Ministru kabinets var noteikt. Izsludinot ārkārtējo situāciju, Ministru kabinetam ir tiesības citstarp pilnīgi vai daļēji apturēt starptautiskajos līgumos noteikto saistību izpildi.

Pamatojoties uz Ārkārtējās situācijas likuma 4. pantu, 5. panta pirmo daļu un 6. panta pirmās daļas 1. punktu un otro daļu, 7. panta 1. punktu un 8. pantu, Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likuma 4. panta pirmās daļas 1. punkta „e” apakšpunktu un Epidemioloģiskās drošības likuma 3. panta otro daļu, kā arī Pasaules Veselības organizācijas 2020. gada 11. marta paziņojumu, ka Covid-19 ir sasniegusi pandēmijas apmērus, Ministru kabinets 2020. gada 12. martā pieņēma Rīkojumu Nr. 103, ar kuru visā Latvijas valsts teritorijā ar mērķi ierobežot Covid-19 izraisošā vīrusa izplatību tika izsludināta ārkārtējā situācija no rīkojuma pieņemšanas dienas līdz 2020. gada 14. aprīlim un tika noteikti tiesību ierobežojumi un pienākumi.

Juridiskajā literatūrā atzīts, ka ārkārtējā situācijā pastāvošo risku regulatīvai izvērtēšanai un novēršanai ir vajadzīgs daudzslāņu, starpdisciplinārs lēmumu pieņemšanas process, kura ietvaros zinātniskajiem atklājumiem jābūt saistītiem ar novērtēšanas aspektiem. Līdz ar to izpildvaras pilnvarošana tiek balstīta uz pieņēmumu, ka elastīga, ar zinātnisko kompetenci apveltīta pārvalde ir labāk piemērota gaidāmo lēmumu pienācīgai pieņemšanai nekā parlamenta deputāti (*sk.: Klafki A. Risiko und Recht. Risiken und Katastrophen im Spannungsfeld von*

Effektivität, demokratischer Legitimation und rechtsstaatlichen Grundsätzen am Beispiel von Pandemien. Tübingen: Mohr Siebeck, 2017, S. 72, 75). Tā kā demokrātiski leģitimētā izpildvara (valdība) spēj ātrāk reaģēt un pieņemt nepieciešamos lēmumus, lai mazinātu vai likvidētu apdraudējumu un aizsargātu valsti, cilvēkus un demokrātisku valsts iekārtu, tad šāds tiesību režīms uz laiku paredz izpildvaras pilnvaru palielināšanu tādā apjomā, lai tā varētu efektīvi veikt pretpasākumus (*sk.: Levits E. Satversme ārkārtas apstākļos. Jurista Vārds, 05.05.2020., Nr. 18, 6.–10. lpp.*).

Secināms, ka šāds Ārkārtējās situācijas likumā izpildvarai dotais pilnvarojums pieņemt ārkārtējās situācijas pārvaldei nepieciešamās tiesību normas ir pamatots galvenokārt uz tās iespējām rīkoties ātri un pieņemt administratīvus aktus ar prognozes raksturu, kā arī uz izpildvaras saikni ar jomas speciālistiem, kuri spēj novērtēt ar ārkārtējo situāciju saistītos riskus no attiecīgā zinātniskā – konkrētajā gadījumā epidemioloģiskā un infektoloģiskā – skatpunkta. Ministru kabinets kā skaitliski mazāks un idejiskajā ziņā vairāk vienots valsts varas institūts situācijā, kuras steidzamība neļauj gaidīt, kamēr Saeima attiecīgos lēmumus pieņems likumdošanas procesa ietvaros, tiek pilnvarots spert atsevišķus soļus, kas normālos apstākļos ir Saeimas kompetencē. Šāda kārtība atbilst varas dalīšanas principam. Satversmes tiesa jau iepriekš ir atzinusi, ka valsts varas īstenošanas efektivitāte tiek sasniegta pilnvarojuma ceļā, kas ļauj uz normatīvā regulējuma grozījumu nepieciešamību reaģēt ātrāk un adekvātāk, tostarp tādēļ, ka Ministru kabinets vai citas pilnvarotās valsts institūcijas tehnisko normu izstrādē visbiežāk ir kompetentākas nekā likumdevējs un lēmumu pieņemšanas process šajās institūcijās nav tik komplikēts (*sal. sk. Satversmes tiesas 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 15. punktu*). Proti, likumdevējs ir noteicis šādu pilnvarojumu, lai pēc iespējas ātrāk un efektīvāk varētu novērst ārkārtējo situāciju, ņemot vērā tās daudzslāņainību un plašo skarto personu loku, kā arī grūto situācijas attīstības paredzamību.

Turklāt izpildvarai ir noteikti ierobežojumi: tās šādi pieņemto lēmumu mērķim un pamatam ir jābūt saistītam ar valstī izsludināto ārkārtējo situāciju, piemēram, sabiedrības veselības apdraudējumu, šādas situācijas novēršanu un valsts atgriešanos „normālā stāvoklī”, pamattiesību ierobežojumiem ir jāatbilst

likumdevēja noteiktajiem rāmjiem, un tie ir pakļauti likumdevēja kontrolei. Ja kādas tiesības likumdevējs iepriekš nav paredzējis kā ierobežojamas ārkārtējās situācijas apstākļos, tad Ministru kabinets pēc savas iniciatīvas tās nevar aizskart.

Šāds pilnvarojums arī nemaina parlamenta kā demokrātiski tieši leģitimēta likumdevēja statusu. Izpildvarai deleģētās papildu pilnvaras tikai paplašina tās kompetenci un tiesības rīkoties, ja rodas šāda nepieciešamība, bet nesamazina parlamenta tiesības, proti, parlaments piešķir arī izpildvarai tiesības pieņemt noteikta veida ierobežojumus, tās primāri un leģitimēti saglabājot sev. Tas ir tieši noteikts arī Ārkārtējās situācijas likuma 19. panta piektajā daļā, kas paredz, ka ārkārtējā situācija vai izņēmuma stāvoklis nevar būt par pamatu Satversmē minēto institūciju kompetences ierobežošanai.

Satversmes noteiktajos likumdošanas varas ietvaros Saeima ir vistiesīga, t. i., tā var pieņemt likumu par jebkuru jautājumu (*sk.: Konstitucionālo tiesību komisija: Viedoklis par iespējamo ministra noteikumu satversmību. Latvijas Vēstnesis, 09.06.2011., Nr. 90, 24. punkts*). Ja parlaments secina, ka noteiktu jautājumu, kas saistīts ar ārkārtējo situāciju, tas pietiekami ātri un efektīvi ir spējīgs risināt pats, tam arī ārkārtējās situācijas laikā ir tiesības pašam pieņemt nepieciešamo regulējumu. Šādi citstarp izpaužas arī iepriekšminētās parlamenta tiesības kontrolēt ārkārtējās situācijas laikā pieņemtos izpildvaras lēmumus. Tāpat parlamentam arī ārkārtējās situācijas laikā ir neatņemamas tiesības pieņemt ar ārkārtējo situāciju tieši nesaistītas normas, kā arī normas, kas ir saistītas ar ārkārtējās situācijas seku novēršanu.

Apstrīdēto normu leģitīmie mērķi un ierobežojumu piemērotība to sasniegšanai ir jāizvērtē turpmākajās to satversmības izvērtēšanas testa stadijās. Tomēr Saeimai jebkurā gadījumā vienmēr būs tiesības pieņemt tiesību normas, kas ir vērstas uz jebkura Satversmē noteikta leģitīmā mērķa sasniegšanu. Neviena leģitīmā mērķa sasniegšana, citstarp arī ārkārtējās situācijas laikā, nevar būt un arī nav tikusi noteikta kā vienīgi Ministru kabineta kompetence. Arī ārkārtējās situācijas laikā Saeimai – demokrātiski leģitimētam likumdevējam – ir tiesības pieņemt jebkādas tiesību normas, kuras tā uzskata par nepieciešamām, ar nosacījumu, ka tām ir jāatbilst vispārējiem tiesību principiem un citām Satversmes normām.

Līdz ar to Ministru kabinetam nodotās pilnvaras pieņemt ārkārtējās situācijas novēršanai nepieciešamos tiesību ierobežojumus neietekmē Saeimas tiesības lemt par šiem pašiem jautājumiem un pieņemt jebkādas tiesību normas, ciktāl tās atbilst vispārējiem tiesību principiem un citām Satversmes normām.

15. Pieteikumu iesniedzējas SIA „Alfor” un SIA „Admirāļu klubs” uzskata, ka, pieņemot apstrīdētās normas, Latvijai vajadzējis paziņot par Konvencijas 15. pantā noteikto atkāpšanās tiesību izmantošanu attiecībā uz Konvencijas Pirmā protokola 1. pantā paredzētajām fizisko vai juridisko personu tiesībām uz īpašumu. Tā kā tas nav izdarīts, apstrīdētās normas citstarp neatbilstot arī Konvencijas prasībām, proti, attiecībā uz tām neesot piemērojams Konvencijas 15. pants.

Satversmes tiesa norāda, ka izskatāmā lieta nav ierosināta par apstrīdēto normu atbilstību Konvencijas Pirmā protokola 1. pantam. Atkāpšanās tiesību izmantošana ir saistīta ar valsts starptautiskajām saistībām, kuras tā uzņēmusies ar Konvenciju, un tieši neietekmē Satversmes normu konkretizāciju.

Turklāt ārkārtējās situācijas laikā personas tiesību ierobežošanas nolūkā valstij nav obligāti nepieciešams izmantot atkāpšanās tiesības. Konvencija nosaka vairākus legītīmos mērķus, kuru sasniegšanai ir iespējams ierobežot Konvencijā noteiktās tiesības. Eiropas Cilvēktiesību tiesa jau iepriekš ir akceptējusi plašas iejaukšanās tiesības gadījumos, kad valstis pieņēma regulējumu, reaģējot uz „bezprecedenta izņēmuma krīzi”, bez atkāpšanās no Konvencijas (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013. gada 7. maija lēmuma lietā „Koufaki and Adedy v. Greece (dec.)”*, pieteikumi Nr. 57665/12 un 57657/12, 34., 37. un 39. punktu). Arī Cilvēktiesību komiteja ir norādījusi, ka pat Covid-19 pandēmijas laikā dalībvalstīm nevajadzētu atkāpties no Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, ja tās spēj sasniegt sabiedrības veselības vai citus sabiedriskās politikas mērķus, pamatojoties uz iespēju ierobežot noteiktas tiesības (*sk.: International Covenant on Civil and Political Rights. Statement on derogations from the Covenant in connection with the COVID-19 pandemic. Human Rights Committee, 30 April 2020, CCPR/C/128/2, Point 2(c)*). Proti, valstij

visupirms jāizvērtē, vai konkrētās tiesības ir ierobežojamas, un tad – vai tā spētu sasniegt izvirzīto mērķi ar tiesību ierobežojumu vai arī nepieciešami spēcīgāki līdzekļi.

Tiesības uz īpašumu nav vienas no tām tiesībām, kas var tikt ierobežotas tikai visu sabiedrību apdraudošu notikumu gadījumā. Arī Satversmes 105. pants paredz, ka šīs tiesības var tikt ierobežotas. Šādās situācijās, ņemot vērā pastāvošos apstākļus, valstij ir tiesības izšķirties – iesniegt deklarāciju par atkāpi no attiecīgo Konvencijas normu atsevišķu aspektu nodrošināšanas vai nodrošināt, ka izraudzītie pasākumi pilnā mērā atbilst tiem pamattiesību ierobežošanas principiem, kas piemērojami parastā situācijā.

2020. gada 15. martā Latvija Eiropas Padomes ģenerālsekretāram iesniedza deklarāciju par atkāpšanos no atsevišķu Konvencijas 8. pantā (tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību), 11. pantā (pulcēšanās un biedrošanās brīvība), Pirmā protokola 2. pantā (tiesības uz izglītību) un Ceturtā protokola 2. pantā (pārvietojšanās brīvība) garantēto tiesību un brīvību aspektu nodrošināšanas uz laiku, kamēr Latvijā ir izsludināta ārkārtējā situācija (*sk.: Note Verbale No. EP-3315 from the Permanent Representation of Latvia, dated 15 March 2020, registered at the Secretariat General on 16 March 2020 and withdrawn in the Note Verbale No. EP-10469 of the Permanent Representation of Latvia, dated 9 June 2020, registered at the Secretariat General on 10 June 2020*). Proti, tiesības uz īpašumu netika iekļautas deklarācijā, jo valsts izšķīrās par to, ka attiecībā uz šīm tiesībām veiktajiem pasākumiem ārkārtējās situācijas laikā nav jāpiemēro īpašs pamattiesību ierobežošanas standarts un šie pasākumi būs pilnā mērā atbilstoši individuālā izvērtējuma jeb pamattiesību ierobežošanas testa principiem.

Tādējādi attiecīgo ierobežojumu noteikšana nebija saistīta ar pienākumu izmantot tiesības atkāpties no Konvencijas Pirmā protokola 1. panta un valsts to arī neveica. Ja nav notikusi šāda atkāpšanās, tad Konvencijas 15. pants vispār nav piemērojams.

Līdz ar to konkrētajā gadījumā atkāpšanās tiesību neizmantošana nav uzskatāma par Satversmes normu pārkāpumu un apstrīdētās normas izvērtējamas kā tāds pamattiesību ierobežojums, kas noteikts parastā situācijā.

16. Secinot, ka Saeimai apstrīdētās normas nevajadzēja pieņemt sevišķā kārtībā, Satversmes tiesa aplūkos pārējos Pieteikumu iesniedzēju argumentus, kas attiecas uz pamattiesību ierobežojuma noteikšanu ar likumu.

16.1. Pēc Pieteikumu iesniedzēju ieskata, apstrīdēto normu pieņemšanas laikā neesot izvērtēta to nepieciešamība un pamatotība un tās pieņemtas bez pienācīgā kārtībā veikta izvērtējuma. Ārkārtējā situācija pati par sevi nevarot būt iemesls, kura dēļ likumdevējs drīkstētu atkāpties no likumā noteiktās likumdošanas kārtības. Saeimas kārtības rullī noteiktā iespēja likumprojektus atzīt par steidzamiem esot vienīgā un maksimālā atkāpe no parastās likumdošanas kārtības, kas būtu piemērojama arī ārkārtējās situācijas laikā pieņemamām normām. Visbeidzot, Covid-19 likuma 9. pants saturot norādi, ka tajā noteiktais ierobežojums tiek piemērots uz visu likuma darbības laiku, ierobežojuma iedarbību nesaistot ar ārkārtējās situācijas spēkā esību vai kādu citu skaidri nosakāmu termiņu, pēc kura beigām šis ierobežojums zaudētu spēku. Tādējādi esot paredzēts ierobežojums uz nenoteiktu laiku un tā darbības termiņš neesot bijis iepriekš zināms un paredzams.

Saeimas kārtības rullis ievērojamu likumprojekta sagatavošanas darba daļu pirms tā izskatīšanas Saeimas sēdēs uztic Saeimas komisijām, un tieši atbildīgā komisija nodrošina to, ka likumprojekts izskatīšanai Saeimas sēdē tiek sagatavots pilnvērtīgi (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 19. decembra sprieduma lietā Nr. 2011-03-01 18. punktu*).

No apstrīdētās normas ietverošā likumprojekta apspriešanas materiāliem ir konstatējams, ka Saeimas 2020. gada 20. marta pirmajā (trīspadsmitajā) ārkārtas sēdē likumprojekts nodots Atbildīgajai komisijai, kas to izskatījusi savā sēdē. Saeimas 20. marta otrajā (četrpadsmitajā) ārkārtas sēdē likumprojekts izskatīts pirmajā lasījumā un atzīts par steidzamu. Priekšlikumiem otrajam lasījumam noteikts termiņš – 15 minūtes. Šajā laikā iesniegti 44 priekšlikumi. Atbildīgās komisijas sēdē likumprojekts izskatīts, izvērtējot visus iesniegtos priekšlikumus (*sk. likuma „Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību” pieņemšanas materiālus. Pieejami: www.saeima.lv*). Atbildīgā komisija likumprojektu un tam

iesniegtos priekšlikumus pēc diskusijām iesniegusi izskatīšanai Saeimas sēdēs. Saeima 20. marta trešās (piecpadsmītās) ārkārtas sēdes laikā Saeimas kārtības rullī noteiktajā kārtībā otrajā lasījumā ir izskatījusi katru noteiktajā kārtībā iesniegto priekšlikumu. Likumprojekts pieņemts, 74 deputātiem balsojot „par” un vienam „pret” (*sk. Latvijas Republikas 13. Saeimas ziemas sesijas piecpadsmītās (ārkārtas) sēdes stenogrammu*).

Debates par apstrīdēto normu pieņemšanu risinājās gan Atbildīgās komisijas, gan Saeimas sēžu laikā. Ministru prezidents un finanšu ministrs bija saņēmuši Latvijas Spēļu biznesa asociācijas vēstuli, kurā izklāstīts asociācijas viedoklis par nozares (galvenokārt – klātienē azartspēļu) darbību ārkārtējās situācijas laikā. Šī vēstule bija pieejama Atbildīgajai komisijai pirms likumprojekta izskatīšanas otrajā lasījumā.

Ieinteresēto personu līdzdalība normatīvā akta projekta izskatīšanas procesā var sekmēt objektīva lēmuma pieņemšanu un dažādu interešu līdzsvarošānu (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 15. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-25-01 11.1. punktu*). Tāpat Satversmes tiesa ir atzinusi, ka parastā situācijā paredzētais tiesiskais regulējums, ja tas nepieciešams, ir pienācīgi jāpamato ar izskaidrojošiem pētījumiem. Likumdevējam arī jāapsver nozaru speciālistu izteiktās riska prognozes un jāveic savlaicīgi riska novērtēšanas pasākumi (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 6. marta sprieduma lietā Nr. 2018-11-01 18.1. punktu*).

Tomēr apstrīdētās normas tika pieņemtas valstī izsludinātās ārkārtējās situācijas laikā un, kā citstarp izriet no paša tās ietverošā likuma nosaukuma, ir saistītas ar ārkārtējās situācijas izraisītāju, proti, Covid-19 pandēmiju. Līdz ar to ir pieļaujami izņēmumi arī no minētajiem informēšanas un pamatošanas pienākumiem. Proti, tādā gadījumā, kad norma ir jāpieņem ļoti īsā laika posmā – un šis nosacījums ir raksturīgs ārkārtējai situācijai –, likumdevējs var pamatoties uz saprātīgu pieņēmumu par gaidāmo situācijas attīstību.

Īpaši jāņem vērā piesardzības princips, kas demokrātiskā tiesiskā valstī nozīmē to, ka nav jāgaida līdz brīdim, kad reāls kaitējums jau ir faktiski nodarīts. Pietiek ar pamatotām aizdomām par šāda kaitējuma iespējamību, lai valsts jau laikus veiktu efektīvus un samērīgus pasākumus nolūkā nepieļaut kaitējuma

iestāšanos. Ja pastāv būtisks un nopietns risks, kuram pakļauta personu veselība un labklājība, tad valstij ir pienākums veikt saprātīgus un piemērotus pasākumus, lai aizsargātu personu pamattiesības jau tad, kad negatīvās sekas vēl nav radušās. Proti, unikālā un neskaidrā situācijā likumdevējam ir tiesības pieņemt lēmumus, kas ir, pirmkārt, balstīti uz saprātīgu pieņēmumu un, otrkārt, vērsti uz pamattiesību aizsardzību, un Satversmes tiesa neapšaubā šāda pieņēmuma pamatotības trūkumu.

Ja likumdevējs uzskata, ka konkrētu mērķu sasniegšanai ir nepieciešama maksimāli ātra rīcība, citādi tiktu nodarīts kaitējums sabiedrības interesēm, tam nav nepieciešams veikt tādus pētījumus par attiecīgā kaitējuma draudiem vai rīkot tādas debates par kaitējuma novēršanu, kas būtiski aizkavētu lēmuma pieņemšanu un tā efektivitāti. Tas, vai konkrētā rīcība patiešām bija nepieciešama, ir izvērtējams, noskaidrojot, vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis un vai tas ir samērīgs. Ja ieinteresēto personu viedoklis netika uzklausīts tādēļ, lai pēc iespējas ātrāk pieņemtu lēmumu, un tā rezultātā ir noteikts ierobežojums, kuram bija mazāk ierobežojošas alternatīvas, tad šāda rīcība varētu būt uzskatāma par samērīguma principa pārkāpumu.

Turklāt, kā tieši attiecībā uz azartspēlēm atzinusi arī Eiropas Savienības Tiesa, „nevar secināt, ka dalībvalstij nebūtu iespējas ieviest azartspēles ierobežojošus pasākumus, tikai tādēļ, ka minētā dalībvalsts nespēj iesniegt pētījumus, kuri būtu izmantoti par pamatu attiecīgā tiesiskā regulējuma pieņemšanai” (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 2010. gada 8. septembra sprieduma apvienotajās lietās C-316/07, C-358/07 līdz C-360/07, C-409/07 un C-410/07 „Markus Stoß u.c” 72. punktu*).

Tātad padziļinātu pētījumu vai diskusiju, kas būtu būtiski aizkavējuši lēmuma pieņemšanu un tā efektivitāti, trūkums apstrīdēto normu pieņemšanas laikā nevar būt par pamatu šo normu atzīšanai par prettiesiskām.

16.2. Pieteikumu iesniedzējas uzskata, ka ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, jo apstrīdētās normas esot neskaidras.

Pirmkārt, abas apstrīdētās normas esot savstarpēji pretrunīgas. Inspekcija, kurai Covid-19 likuma 9. pants uzliek pienākumu apturēt visas azartspēļu organizēšanas licences, neesot spējusi izprast savas tiesības un pienākumus. Normu

pretrunība arī pašam Pieteikumu iesniedzējām neesot ļāvusi plānot darbību ilgtermiņā. Otrkārt, neesot bijis skaidrs arī apstrīdēto normu spēkā stāšanās brīdis: atbilstoši Covid-19 likuma pārejas noteikumiem tā normas bijušas piemērojamas no ārkārtējās situācijas izsludināšanas brīža, t. i., 2020. gada 12. marta. No tā esot secināms, ka apstrīdētajām normām bija atpakaļvērsts spēks. Visbeidzot, attiecībā uz klātienē azartspēļu organizēšanas ierobežojumu neesot bijis skaidrs tā ilgums, jo abās apstrīdētajās normās bijuši noteikti dažādi termiņi.

Saeima uzsver, ka Covid-19 likuma 8. un 9. panta šķietamā gramatiskā nesaderība var tikt atrisināta sistēmiskās iztulkošanas rezultātā, nonākot pie secinājuma, ka azartspēļu organizēšana bija aizliegta arī interaktīvajā vidē. Šāda apstrīdēto normu interpretācija saskanot arī ar likumdevēja gribu, proti, Saeimas deputātu vairākuma pausto atbalstu Covid-19 likuma 9. pantam.

Savukārt attiecībā uz apstrīdēto normu spēkā stāšanās brīdi Saeima norāda, ka Atbildīgajā komisijā tika apspriests jautājums par nepieciešamību paredzēt īpašus nosacījumus attiecībā uz Covid-19 likuma 8. panta spēkā stāšanos, tomēr vairākuma atbalstu šis priekšlikums nav guvis. Arī, izskatot likumprojektu Saeimas sēdē otrajā lasījumā, esot notikušas diskusijas par Covid-19 likuma atpakaļvērsto spēku, tomēr attiecīga norma nav pieņemta. Līdz ar to esot secināms: likumdevējs nolēmis, ka visas Covid-19 likuma normas bez izņēmuma piemērojamas no ārkārtējās situācijas izsludināšanas brīža. Tomēr Pieteikumu iesniedzējām izsniegto azartspēļu organizēšanas licenču darbību atbilstoši Covid-19 likuma 9. pantam Inspekcija apturējusi tikai 2020. gada 6. aprīlī, proti, divas nedēļas pēc Covid-19 likuma stāšanās spēkā. Tādējādi Covid-19 likuma atpakaļvērtais spēks nekādā veidā neesot ietekmējis Pieteikumu iesniedzēju tiesisko stāvokli.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Saeima, īstenojot likumdošanas tiesības, bauda rīcības brīvību, ciktāl netiek pārkāpti vispārējie tiesību principi un citas Satversmes normas (*sal. sk. Satversmes tiesas 2017. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2016-14-01 25.2. punktu*). Izvērtēt to, vai likumdevējs ir ievērojis vispārējos tiesību principus un citas Satversmes normas, var, izskatot lietu pēc būtības, t. i., noskaidrojot, vai nav konstatējams Pieteikumu iesniedzēju pamattiesību pārkāpums. Tāda pati rīcības brīvība attiecas arī uz jautājumiem, kas

saistīti ar likumdošanas tehniku (*sal. sk. Satversmes tiesas 2017. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2016-14-01 25.3. punktu*). Tiesību norma var būt pietiekami skaidra un paredzama arī tad, ja personai šīs normas tvēruma noskaidrošanai nepieciešama atbilstoša palīdzība (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 18.1. punktu*).

Pieteikumu iesniedzējas ir norādījušas, ka apstrīdētās normas satur savstarpēji pretrunīgus izteikumus. Tomēr gramatiskā iztulkošanas metode ir tikai viena no iztulkošanas metodēm un nav pareizi vadīties vienīgi pēc tiesību normas vārdiskās jēgas. Interpretējot tiesību normu, nepieciešams izmantot arī citas tiesību normu interpretācijas metodes – vēsturisko, sistēmisko un teleoloģisko metodi. Norma ir atzīstama par neskaidru tad, ja ar iztulkošanas paņēmieni palīdzību nav iespējams noskaidrot tās patieso jēgu (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 15.2. punktu*).

No apstrīdēto normu pieņemšanas materiāliem, kas ir publiski pieejami Saeimas tīmekļvietnē, bija iespējams saprast, ka likumdevējs ir vēlējis ierobežot gan klātienē azartspēļu, gan interaktīvo azartspēļu organizēšanu. Par to savstarpējā kopsakarā liecina deputātu izteikumi debatēs par normu pieņemšanu un to saturu (*sk. Latvijas Republikas 13. Saeimas ziemas sesijas piecpadsmitās (ārkārtas) sēdes 2020. gada 20. marta stenogrammā deputātu D. Reiznieces-Ozolas, V. Valaiņa, J. Stepaņenko debates par 16. priekšlikumu un J. Stepaņenko, V. Valaiņa, A. Gobzema debates par 17. priekšlikumu*) un fakts, ka parlaments šo debašu rezultātā ir nobalsojis par Covid-19 likuma 9. pantu, kas tieši paredz interaktīvo spēļu organizēšanas apturēšanu, apzinoties tā saturu un atšķirības no Covid-19 likuma 8. panta (*turpat, sk. balsojumu par 17. priekšlikumu*). Līdz ar to ir iespējams noskaidrot apstrīdēto normu saturu un patieso jēgu. Tādējādi apstrīdētās normas nav atzīstamas par neskaidrām.

Tas, ka Inspekcija lēmumu par azartspēļu licenču apturēšanu pieņēma vēlāk, visupirms vēloties pārliecināties par apstrīdēto normu saturu, ir bijis tikai pašu Pieteikumu iesniedzēju interesēs, proti, nav nodarījis tām papildu kaitējumu. Tas pats attiecas uz jautājumu par apstrīdēto normu spēkā stāšanos – saprātīgam interpretētājam ir iespējams nonākt pie secinājuma, ka klātienē azartspēļu organizēšanas vietas nebija iespējams slēgt ar jau pagājušu brīdi. No Pieteikumu

iesniedzējām arī netika prasīta nekāda rīcība pirms apstrīdēto normu spēkā stāšanās, proti, tām netika piemēroti nekādi sodi vai cita veida sankcijas par spēļu zāļu darbības turpināšanu līdz apstrīdēto normu spēkā stāšanās brīdim. Savukārt attiecībā uz argumentiem par neskaidro ierobežojuma darbību laikā ir secināms, ka līdz ar ārkārtējās situācijas beigām arī Covid-19 likums un tajā ietvertais ierobežojums zaudēja spēku. Ar to Pieteikumu iesniedzējas varēja rēķināties, ņemot vērā, ka Covid-19 likums bija saistīts ar ārkārtējo situāciju un tās laikā noteiktajiem ierobežojumiem. Savukārt tādā gadījumā, ja ierobežojums nebūtu zaudējis spēku līdz ar ārkārtējās situācijas beigām, šis jautājums būtu jāvērtē, pārbaudot ierobežojuma samērīgumu.

Līdz ar to ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu.

17. Ikvienu pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojums tiek noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad. Ja ir noteikts tiesību ierobežojums, tad pienākums uzrādīt un pamatot šāda ierobežojuma leģitīmo mērķi Satversmes tiesas procesā visupirms ir institūcijai, kas izdevusi apstrīdēto aktu, konkrētajā gadījumā – Saeimai (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. 2019-11-01 14. punktu*).

Saeima uzsver, ka apstrīdētajās normās paredzētais pamattiesību ierobežojums, it sevišķi attiecībā uz interaktīvajām azartspēlēm, tika noteikts, lai pasargātu no azartspēlēm atkarīgos cilvēkus un viņu ģimenes no nelietderīgiem tēriņiem un finansiālā stāvokļa pasliktināšanās ekonomiskās lejupslīdes un ārkārtējās situācijas apstākļos, kā arī lai aizsargātu no azartspēlēm atkarīgo cilvēku veselību un novērstu to arvien aktīvāku iesaistīšanos azartspēlēs. Šos pašus mērķus esot bijis plānots sasniegt arī ar klātienē azartspēļu ierobežojumiem. Šie mērķi atbilstot Satversmes 116. pantā nostiprinātajiem leģitīmajiem mērķiem – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība.

SPKC piekrīt, ka gan klātienē, gan interaktīvajām azartspēlēm ir negatīva ietekme uz cilvēku psihisko veselību un labklājību (labbūtnību), it sevišķi kopsakarā

ar ārkārtējās situācijas radītajiem īpaši sarežģītajiem apstākļiem un emocionālo stresu.

Attiecībā uz klātienē azartspēļu ierobežojumiem Saeimas papildu apsvērumos kā vēl viens leģitīmais mērķis ir norādīta arī sabiedrības (fiziskās) veselības aizsardzība. Proti, šāds ierobežojums bijis nepieciešams, lai novērstu vairāku cilvēku ilgstošu uzturēšanos slēgtās telpās (kazino zālēs, spēļu zālēs, bingo zālēs).

Satversmes tiesa secina, ka šīs aizsargājamās tiesības un intereses ir savstarpēji saistītas un daļēji pārklājas, tāpēc nav aplūkojamas atrauti cita no citas. Piemēram, attiecībā uz indivīdu veselības aizsardzību ir saprotams, ka likumdevējs rūpējies gan par fizisko veselību, ierobežojot cilvēku savstarpējos kontaktus, gan par garīgo veselību, novēršot atkarību pastiprināšanos. Savukārt personas finanšu līdzekļu izlietojums (personas labklājība) ir būtisks gan no indivīda un attiecīgās mājsaimniecības budžeta viedokļa, gan arī valsts līmenī. Turklāt līdztekus materiālās labklājības aspektiem jēdziens „sabiedrības labklājība” ietver arī nemateriālus aspektus, kas nepieciešami harmoniskai sabiedrības funkcionēšanai (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 5. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-02-0106 secinājumu daļas 3. punktu*). Indivīda un sabiedrības veselība ir vērtība, kurai ir neapšaubāma loma sabiedrības labklājības nodrošināšanā, turklāt gan tās materiālajā, gan nemateriālajā nozīmē (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 3. maija sprieduma lietā Nr. 2011-14-03 17.4. punktu*). Proti, sabiedrības labklājība ir vērtējama gan no finansiālās, gan vispārcilvēciskās perspektīvas. Līdz ar to par apstrīdētajās normās noteikto pamattiesību ierobežojumu leģitīmajiem mērķiem būtu atzīstamas citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība.

Pēc Pieteikumu iesniedzēju ieskata, leģitīmais mērķis „pasargāt ģimenes no nelietderīgas līdzekļu tērēšanas finansiāli grūtos apstākļos” neesot saistāms ar paša Covid-19 likuma 1. pantā definēto mērķi – „noteikt pasākumus valsts apdraudējuma un tā seku novēršanai un pārvarēšanai, īpašos atbalsta mehānismus, kā arī izdevumus, kas tieši saistīti ar Covid-19 izplatības ierobežošanu”. Tomēr no šā mērķa tieši izriet likumdevēja vēlme noteikt pasākumus ar Covid-19 pandēmiju saistīto negatīvo seku, tostarp arī vīrusa izplatības samazināšanas nolūkos noteikto ierobežojumu radīto seku, novēršanai un mazināšanai. Proti, ja likumdevējs ir

paredzējis, ka pandēmijas vai tās apkarošanai noteikto ierobežojumu rezultātā tiks apdraudēta arī personu garīgā veselība, finansiālā situācija vai vispārējā sabiedrības labklājība, tas arī šo interešu aizsardzību varēja izvirzīt kā leģitīmo mērķi, un šajā rīcībā nav saskatāmas nekādas pretrunas ar Covid-19 likuma mērķi. Turklāt jebkurā gadījumā katra konkrētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis normas individualizācijas dēļ var atšķirties no attiecīgo normu ietverošā likuma vispārīgajiem mērķiem.

Līdz ar to apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis ir citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība.

18. Noskaidrojot, vai apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs, Satversmes tiesa izvērtē, vai ierobežojums ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai, vai mērķi nav iespējams sasniegt ar citiem, indivīda pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem un vai labums, ko gūst sabiedrība no noteiktā ierobežojuma, ir lielāks par indivīdam nodarīto kaitējumu.

Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tajā ietvertais pamattiesību ierobežojums neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, apstrīdētā norma neatbilst samērīguma principam un ir prettiesiska (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 28. septembra sprieduma lietā Nr. 2019-37-0103 20. punktu*).

19. Izvērtējot to, vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmo mērķu sasniegšanai, Satversmes tiesa pārbauda, vai ar izraudzītajiem līdzekļiem var sasniegt leģitīmos mērķus. Tādējādi Satversmes tiesai ir jānoskaidro, vai ar apstrīdētajām normām, proti, apturot klātienē azartspēļu un interaktīvo azartspēļu darbību, var tikt aizsargātas citu cilvēku tiesības un visas sabiedrības labklājība.

Attiecībā uz pamattiesību ierobežojumu piemērotību leģitīmajiem mērķiem Satversmes tiesa atsevišķi pārbaudīs klātienē azartspēļu un interaktīvo azartspēļu ierobežojumus.

19.1. Pieteikumu iesniedzējas piekrīt, ka klātienē azartspēļu aizliegums varētu būt piemērots veids, kā ierobežot Covid-19 izplatību. Savukārt mērķa „veicināt finansiālo pratību un atturēt sabiedrību no nelietderīgas līdzekļu

tērēšanas” sasniegšanai izraudzītie līdzekļi neesot piemēroti šim mērķim, jo iedzīvotāji varot savus līdzekļus izmantot arī citādi, piemēram, interaktīvajām izlozēm, skaitļu izlozēm un momentloterijām vai arī alkohola piegādei mājās. Turklāt likumdevējam neesot datu vai jebkādu aprēķinu par tuvojošās ekonomiskās krīzes apmēriem, nedz arī tādu datu, kas liecinātu par to, ka azartspēļu ierobežošana var mazināt ekonomisko krīzi. Likumdevējs vispār neesot izvērtējis, kādā veidā un vai vispār ar azartspēļu ierobežošanu var novērst ekonomisko krīzi vai tās sekas.

Attiecībā uz interaktīvajām azartspēlēm Pieteikumu iesniedzējas norāda, ka ierobežojums nav bijis piemērots leģitīmo mērķu sasniegšanai. Interaktīvajām azartspēlēm neesot raksturīga vai nepieciešama personu savstarpēja saskarsme un uzturēšanās vienā telpā. Tas nozīmējot, ka interaktīvo azartspēļu ierobežošanai nav nekāda sakara ar Covid-19 izplatības ierobežošanu. Arī mērķim – sabiedrības labklājības aizsardzība – ierobežojums neesot bijis piemērots. Pirmkārt, neesot pamata secinājumam, ka tuvojas ekonomiskā krīze, turklāt dati par iepriekšējās ekonomiskās krīzes laikā gūtajiem ienākumiem liecinot, ka apgalvojums „ekonomiskās krīzes laikā iedzīvotāji pastiprināti pievērsas azartspēlēm” ir nepatiess. Otrkārt, ierobežojuma rezultātā personas tiekot novirzītas uz nekontrolētu un neuzraudzītu vidi, kurā tām netiekot nodrošināta valsts iestāžu aizsardzība un kurā nepastāv nekādi atbildīgas spēles rīki. Tādējādi personas tiekot pakļautas vēl lielākiem pārmērīgu tēriņu riskiem. Šobrīd esot redzams, ka interaktīvo azartspēļu organizēšanas ierobežojumu laikā nelicencēto jeb nelegālo azartspēļu noiets pieaudzis par aptuveni 12 procentiem.

Tāpat likumdevēja rīcība attiecībā uz iespējamā leģitīmā mērķa sasniegšanu esot pretrunīga, jo, no vienas puses, esot ierobežotas interaktīvās azartspēles, bet, no otras puses, veicināta alkohola pieejamība, atļaujot tā tirdzniecību internetā. Visbeidzot, ar abām apstrīdētajām normām noteiktie ierobežojumi neesot piemēroti sabiedrības labklājības aizsardzībai, jo ar šīm normām neesot aizliegta izložu, loteriju un interaktīvo izložu organizēšana un tādējādi esot nepamatoti radīta atšķirīga attieksme pret azartspēļu organizētājiem un izložu un loteriju organizētājiem un šīs normas tik un tā nepasargājot ģimenes no nelietderīgas līdzekļu tērēšanas.

Pēc Saeimas ieskata, izskatāmajā lietā būtiska nozīme ir negatīvajām sekām, kādas no azartspēlēm atkarīgām personām varēja rasties pašizolācijas (sociālās distancēšanās) laikā. Pamattiesību ierobežojums esot novērsis bīstamo saistību starp ekonomiskā stāvokļa pasliktināšanos, izolāciju, darba un sociālo aktivitāšu trūkumu un no visa tā potenciāli izrietošo arvien aktīvāko iesaistīšanos azartspēlēs. Ar apstrīdētajās normās ietverto pamattiesību ierobežojumu cilvēki uz ārkārtējās situācijas laiku esot efektīvi atturēti no nelietderīgiem tēriņiem, un tādējādi esot sekmēta cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība. Līdz ar to likumdevēja izraudzītais līdzeklis esot piemērots leģitīmo mērķu – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība – sasniegšanai.

19.2. Infektologs Uga Dumpis ir norādījis, ka azartspēļu zāles uzskatāmas par ļoti augsta Covid-19 izplatības riska vietām, citstarp tādēļ, ka iekšstelpās transmisijas risks esot ievērojami augstāks nekā ārtelpās, spēlētāji telpās uzturoties ilgāk par 15 minūtēm, iekārtu virsmas esot grūti dezinficējamas un azartspēļu spēlētāji varot būt transmisijas riska grupā un arī ar noslieci uz nepakļaušanos prasībām un rīkojumiem. Arī SPKC uzskata, ka dalība dažādos izklaides pasākumos (tostarp azartspēļu spēlēšana spēļu zālēs) novērš cilvēku uzmanību no nepieciešamības ievērot piesardzības pasākumus. Savukārt Veselības ministrijas 2019. gada pētījumā norādīts, ka serviss un kafijas un ēdienu piedāvājums spēļu zālēs arī var būt papildu motivators spēlēšanas uzsākšanai vai turpināšanai. Proti, spēļu zāles varot tikt izmantotas kā tikšanās vietas un kafejnīcas, kur spēlēšana ir papildu funkcija (sk.: *Putniņa A., Pokšāns A., Brants M. Pētījums par procesu atkarību (azartspēļu, sociālo mediju, datorspēļu atkarība) izplatību Latvijas iedzīvotāju vidū un to ietekmējošiem riska faktoriem. Pētījuma gala ziņojums. Rīga: Veselības ministrija, 2019, 85. lpp.*). No tā noprotams, ka spēļu zālēm dažādu faktoru dēļ var būt īpaši piesaistoša ietekme un cilvēki tajās, pat paši to neapzinoties, var uzturēties nekontrolēti ilgu laiku, tādējādi pandēmijas laikā riskējot inficēties ar Covid-19 izraisīto vīrusu un/vai inficēt citus apmeklētājus.

Demokrātiskas tiesiskas valsts funkcionēšanas priekšnoteikums ir katras atsevišķas personas spēja pašierobežot savu egoistisko brīvību un rīkoties atbildīgi (sk.: *Pleps J. 116. panta komentārs. Grām.: Balodis R. (zin. red.) Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga:*

Latvijas Vēstnesis, 2011, 741. lpp.). Ar pandēmijas izplatību saistītas ārkārtējās situācijas apstākļos būtu gaidāms, ka cilvēki izvērtēs nepieciešamību apmeklēt konkrētas izklaides vietas un socializēties. Tomēr gadījumos, kad cilvēkam ir nosliece uz azartspēļu atkarību vai cilvēks jau ir no tām atkarīgs, viņš vairs nespēj objektīvi novērtēt savu vēlmi apmeklēt spēļu zāli un no šīs vēlmes izrietošās sekas, proti, pastāv risks, ka viņš pats nevar pieņemt tādu atbildīgu lēmumu, kas citastarp atbilstu sabiedrības veselības interesēm. Tāpat iespējams, ka laikā, kad citas izklaides, kultūras, atpūtas un sporta pasākumu vietas ir slēgtas, cilvēkam sāk likties, ka azartspēļu zāles apmeklējums ir vienīgā atpūtas un izklaides iespēja.

Apstrīdētajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums liedza personām pieeju azartspēļu zālēm. Neļaujot personām ilgstoši uzturēties iekšējās kopā ar citiem cilvēkiem, tās tika pasargātas no riska inficēties ar Covid-19 izraisīto vīrusu gan tiešā veidā, saskaroties ar cilvēku, kuram minētā slimība jau ir, gan arī netiešā veidā – no spēļu zālē esošajām virsmām. Novēršot azartspēļu zāļu apmeklētāju inficēšanos, tika samazināta arī iespēja, ka ar Covid-19 izraisīto vīrusu tiks inficētas viņu kontaktpersonas. Tādējādi tika sargāta gan pašu azartspēļu zāļu apmeklētāju veselība, gan arī viņu kontaktpersonu un attiecīgi visas sabiedrības veselība. Turklāt, šādā veidā atturot personas no azartspēlēm, tās tika atturētas arī no savu finanšu līdzekļu ieguldīšanas attiecīgajās izklaidēs.

Tāpat minētais ierobežojums ļāva samazināt personu risku saslimt ar Covid-19 un pakļaut šādam riskam citus, kā arī samazināt personām iespējas konkrētā veidā izšķērdēt savus finanšu līdzekļus. Līdz ar to šis ierobežojums ir piemērots leģitīmajiem mērķiem – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība.

19.3. Ar interaktīvo azartspēļu organizēšanas ierobežošanu personām identiski tika liegta pieeja interaktīvajām azartspēlēm, tādējādi pēc būtības izslēdzot iespēju, ka tās tērēs savus finanšu līdzekļus konkrētā veida interaktīvajai izklaidei. Līdz ar to arī šis ierobežojums ir piemērots indivīdu finansiālā stāvokļa aizsardzībai un tādējādi arī sabiedrības labklājības veicināšanai.

Savukārt attiecībā uz citu personu tiesībām vērā ņemams ir SPKC atzinums, ka azartspēlēm neatkarīgi no vides, kādā tās notiek, ir raksturīga negatīva ietekme uz cilvēku psihisko veselību un labklājību (labbūtību), jo īpaši ārkārtējās situācijas

laikā pastāvošajos sarežģītajos un emocionālo stresu izraisošajos apstākļos. Pēc SPKC ieskata, ārkārtējās situācijas laikā pieņemtie lēmumi bija vērsti un attiecināmi uz Covid-19 pandēmijas seku mazināšanu vai novēršanu ne tikai veselības, bet arī sociālajā sfērā.

Proti, ar apstrīdēto normu personām tika liegta iespēja pavadīt laiku interaktīvo azartspēļu mājaslapās. Tādējādi tika ierobežota azartspēļu atkarības pastiprināšanās tendence un arī samazināts kairinājums, kas rastos spēļu potenciālās pieejamības dēļ. Līdz ar to tika aizsargāta arī cilvēku, it sevišķi to, kuriem jau iepriekš bijusi pastiprināta nosliece uz azartspēļu patēriņu, garīgā veselība.

Tāpat arī interaktīvo azartspēļu organizēšanas ierobežošana bija piemērota leģitīmo mērķu – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība – sasniegšanai.

19.4. Savukārt jautājums par to, kāpēc ar apstrīdētajām normām nav aptverti citi to potenciālie subjekti, proti, izložu un loteriju organizatori, nav izvērtējams šajā samērīguma testa daļā. Pieteikumu iesniedzēju stāvoklis salīdzinājumā ar citām personām, kuras tika apzināti izslēgtas no apstrīdēto normu darbības loka, var tikt izvērtēts, pārbaudot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertajam vienlīdzības principam.

Tādējādi apstrīdētajās normās noteiktie pamattiesību ierobežojumi ir piemēroti leģitīmo mērķu – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība – sasniegšanai.

20. Apstrīdētajās normās noteiktie tiesību ierobežojumi ir nepieciešami, ja nepastāv citi līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties personu pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk. Saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 14. punktu*).

Ņemot vērā azartspēļu iespējamās nelabvēlīgās sekas, kas skar indivīdu un visu sabiedrību, valstij šīs nozares regulēšanā ir dota lielāka rīcības brīvība nekā

citu nozaru regulēšanā (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 16. maija sprieduma lietā Nr. 2018-17-03 20.3. punktu*).

20.1. Pieteikumu iesniedzējas norāda, ka leģitīmos mērķus būtu bijis iespējams sasniegt mazāk ierobežojošā veidā.

Attiecībā uz klātienē azartspēļu aizliegumu Pieteikumu iesniedzējas norāda, ka citām saimnieciskās darbības nozarēm, kurām arī ir raksturīga cilvēku pulcēšanās un finanšu līdzekļu izlietošana nolūkiem, kas nav saistīti ar pamatvajadzību apmierināšanu, netika noteikti tik stingri aizliegumi. Pieteikumu iesniedzējas apgalvo, ka būtu varējušas izpildīt tirdzniecības un ēdināšanas vietām noteiktās prasības attiecībā uz distances un dezinfekcijas līdzekļu nodrošināšanu un ka būtu bijuši pieļaujami citi, mazāk ierobežojoši līdzekļi, piemēram, īpaši azartspēļu zāļu darba laika ierobežojumi, uzturēšanās laika vai iztērējamās summas ierobežojumi vai azartspēļu organizētājiem uzlikts pienākums izvietot attiecīgajās telpās paziņojumus gan par Covid-19, gan par finansiālās pratības nozīmi, atkārtoti uzsverot iespēju iekļaut sevi pašatteikušos personu reģistrā vai piedāvājot iespējas saņemt psiholoģisko atbalstu. Arī pēc ārkārtējās situācijas beigām neesot pierādīts, ka ar jau iepriekš noteiktajiem ierobežojumiem nebūtu pieticis infekcijas izplatības ierobežošanai, proti, ka bija pamatoti tieši attiecībā uz azartspēļu zālēm noteikt daudz stingrākas prasības nekā attiecībā uz pielīdzināmām pakalpojumu sniegšanas vietām.

Savukārt attiecībā uz interaktīvo azartspēļu organizēšanas aizliegumu, proti, Covid-19 likuma 9. pantu, Pieteikumu iesniedzējas norāda, ka jau iepriekš bijuši spēkā dažādi atbildīgas spēles ierobežojumi – piemēram, spēlētāja pienākums pirms pieslēgšanās interaktīvajai azartspēlei noteikt maksimālo likmi, kas viņam ir pieļaujama vienā spēlē, vai maksimālo kopējo likmju summu, kas viņam ir pieļaujama 24 stundu laikā. Turklāt ikviena persona varot sevi ierakstīt pašatteikušos personu reģistrā, tādējādi liedzot sev piekļuvi Latvijā licencētām interaktīvajām azartspēlēm. Interaktīvo azartspēļu organizētājiem esot pienākums katru reizi, kad persona pieslēdzas savam spēles kontam, informēt to par iespēju pieprasīt lieguma noteikšanu. Līdz ar to Latvijā jau pirms apstrīdēto normu pieņemšanas esot pastāvējis starptautiski atzīts un efektīvs mehānisms personu atturēšanai no pārmērīgas nodošanās azartspēlēm. Ja likumdevējam bija bažas par

to, ka ārkārtējās situācijas laikā varētu pieaugt ar finansiālo pratību saistīti riski, tad esot bijis iespējams noteikt papildu prasības, kas azartspēļu organizētājiem būtu obligāti jāievēro. Turklāt leģitīmais mērķis aizsargāt no azartspēlēm jau atkarīgo cilvēku veselību un nepieļaut viņu arvien aktīvāku iesaistīšanos azartspēlēs pēc būtības esot saistīts ar tādiem likumdevēja uzdevumiem, kuri nemaz neesot tieši attiecināmi uz ārkārtējo situāciju un tās izraisītajiem apstākļiem. Savukārt, lai sasniegtu mērķi – novērst jaunu spēlētāju iesaistīšanos interaktīvajās azartspēlēs –, likumdevējs varējis noteikt aizliegumu ārkārtējās situācijas laikā vai uz konkrētu laiku jauniem spēlētājiem reģistrēties interaktīvo azartspēļu vietnēs.

Pēc Pieteikumu iesniedzēju ieskata, nosakot papildu ierobežojumus, likumdevējs būtu varējis nodrošināt sabiedrības labklājības aizsardzību, pilnībā neapturot to komercdarbību. Turklāt tādējādi likumdevējs būtu nodrošinājis arī to, ka interaktīvo azartspēļu spēlētājiem netiek atņemta vienīgā alternatīva interaktīvo azartspēļu spēlēšanai nelegālajā un valsts nekontrolētajā azartspēļu tirgū.

Turklāt no Covid-19 likuma 9. panta pieņemšanas dokumentiem esot redzams, ka ne Atbildīgajā komisijā, ne Saeimā neesot apspriestas ierobežojumu alternatīvas. Latvijas interaktīvo azartspēļu biedrībai neesot bijusi iespēja pirms apstrīdētās normas pieņemšanas izteikt savu viedokli un piedāvāt alternatīvus risinājumus. Vēl vairāk, interaktīvo azartspēļu nozares pārstāvji nemaz neesot bijuši informēti par likumdevēja ieceri noteikt jebkādas ierobežojumus, jo Covid-19 likuma projekts esot bijis paredzēts tam, lai ieviestu uzņēmējdarbības atbalsta pasākumus, nevis lai noteiktu jaunus ierobežojumus.

Saeima norāda, ka ārkārtējās situācijas apstākļos personu sociālo aktivitāšu iespējas esot ierobežotas līdz minimumam un līdz ar to neesot bijis šaubu, ka ar azartspēļu nozari, tostarp interaktīvajām azartspēlēm, saistītie riski ir neadekvāti augsti. Šādā situācijā leģitīmos mērķus – novērst pamudinājumus uz pārmērīgiem izdevumiem saistībā ar azartspēlēm un cīnīties pret azartspēļu atkarību apstākļos, kuros tā varēja sevišķi saasināties, – neesot bijis iespējams sasniegt nekādā citā veidā kā vien ierobežojot azartspēļu pieejamību (it īpaši interaktīvajā vidē). Tikai un vienīgi ar apstrīdētajā normā ietverto pamattiesību ierobežojumu esot bijis iespējams vienlaikus samazināt gan Covid-19 izplatību, gan pandēmijas radītās

ekonomiskās un sociālās sekas no azartspēlēm atkarīgajām personām un to ģimenēm.

20.2. Kā jau iepriekš tika atzīts, klātienē azartspēļu organizēšanas ierobežojumi tika noteikti, citstarp reaģējot uz koronavīrusa SARS-CoV-2 izplatības un tā izraisītās slimības Covid-19 radīto sabiedrības veselības apdraudējumu.

Apstrīdēto normu pieņemšanas brīdī jau bija zināms, ka Covid-19 ir infekcijas slimība, kura izplatās ātri, ir infekcioza pat tad, ja ar to saslimušajai personai nav slimības simptomu, un pret kuru nav ne vakcīnas, ne īpašu zāļu. Turklāt daudzos gadījumos slimības gaita ir smaga un ar potenciālu letālu iznākumu (sk.: *European Centre for Disease Prevention and Control. Novel coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic: increased transmission in the EU/EEA and the UK – sixth update – 12 March 2020. Stockholm: ECDC, 2020*).

Līdz 2020. gada marta vidum jau vairāk nekā 150 valstis bija paziņojušas par Covid-19 saslimšanas gadījumiem. Kopumā pasaulē jau bija vairāk nekā 200 000 saslimušo un vairāk nekā 8 000 mirušo. Turklāt 80 procenti no visiem gadījumiem bija reģistrēti divos reģionos – Klusā okeāna rietumu daļas valstīs un Eiropā (sk.: *WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19. 18 March 2020*). Saslimstības un nāves gadījumu statistika turpināja pieaugt satraucošos tempos.

Jau marta vidū risks, ka tuvāko nedēļu laikā vīrusa izplatības dēļ tiks pārsniegta ES/EEZ valstu veselības sistēmu kapacitāte, bija novērtēts kā augsts. Veselības nozares eksperti norādīja, ka nepieciešama ātra pāreja uz vīrusa izplatīšanās iespēju mazināšanas pieeju, jo straujais saslimšanas gadījumu skaita pieaugums, kas apstrīdēto normu pieņemšanas laikā bija potenciāli sagaidāms tuvāko dienu līdz nedēļu laikā, varētu neatstāt lēmumu pieņēmējiem un slimnīcām pietiekami daudz laika, lai situāciju saprastu, akceptētu un uz to attiecīgi reaģētu (sk.: *European Centre for Disease Prevention and Control. Novel coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic: increased transmission in the EU/EEA and the UK – sixth update – 12 March 2020. Stockholm: ECDC, 2020*). Līdz ar to tika pieņemts lēmums pēc iespējas aizkavēt vīrusa izplatīšanos, tādējādi arī cenšoties ierobežot vienlaikus slimo cilvēku skaitu un izvairīties no veselības sistēmas

pārslodzes. Šādus mērķus tika plānots sasniegt, ierobežojot cilvēku savstarpējos kontaktus privātajā, profesionālajā un sabiedriskajā jomā.

Ņemot vērā apstrīdēto normu pieņemšanas laikā konstatētos koronavīrusa SARS-CoV-2 un tā izraisītās slimības Covid-19 izplatības apmērus gan pasaulē, gan arī tieši Eiropā, kā arī vīrusa izplatīšanās veidu, proti, to, ka tas izplatās ar nelieliem elpceļu pilieniem, kas rodas, cilvēkam runājot, klepojot vai šķaudot, nevar būt šaubu par to, ka tādu pulcēšanās vietu slēgšana, kurās personām ir viegli nonākt tuvā saskarsmē ar citām personām, bija viens no nepieciešamajiem drošības pasākumiem, kas veicami gan šādu vietu apmeklētāju, gan arī visas sabiedrības veselības aizsardzības ietvaros. Proti, tādējādi tika novērsta iespēja, ka cilvēki cits citu inficēs, uzturoties vienās telpās, savstarpēji saskaroties un lietojot vienus un tos pašus priekšmetus. Tāpat tika novērsta infekcijas ķēžu rašanās, kas bija iespējama, cilvēkiem atrodoties ceļā uz un no izklaides vietām, piemēram, pārvietojoties sabiedriskajā transportā.

Tā kā klātienē azartspēļu zāles ārkārtējās situācijas laikā būtu atzīstamas par paaugstināta riska vietām, citstarp ņemot vērā spēlētājiem tipisko paradumu azartspēļu zālēs uzskatīt diezgan ilgu laiku, tās nevar salīdzināt ar tirdzniecības un ēdināšanas vietām, kurām tika noteikti vieglāki ierobežojumi. Turklāt, lai gan tirdzniecības un ēdināšanas vietas ir uzskatāmas par būtiskām cilvēka pamatvajadzību apmierināšanai, pat šo vietu īpašniekiem un attiecīgo pakalpojumu sniedzējiem tika uzlikts pienākums aicināt apmeklētājus lieki neuzkavēties telpās. Savukārt iespēja mazināt azartspēļu zālēs pastāvošos riskus, pienācīgi dezinficējot telpas un iekārtas, apstrīdēto normu pieņemšanas laikā bija tikai teorētiska, un tā arī neļautu sasniegt legītīmo mērķi tikpat efektīvi. Arī noteikumi par distances ievērošanu prasītu apmeklētāju un spēļu zālēs esošo kārtības uzraugu aktīvu līdzdalību, taču to nešaubīgi nodrošināt nav iespējams. Vieglāku ierobežojumu ievērošanu arī būtu krietni grūtāk kontrolēt, un attiecīgie pasākumi radītu valstij nesamērīgi lielas izmaksas. Visbeidzot, būtiski ir tas, ka ierobežojumi tika noteikti tikai uz noteiktu laika posmu.

Satversmes tiesa secina, ka nepastāv tādi alternatīvi līdzekļi, kas personas pamattiesības ierobežotu mazāk nekā apstrīdētajās normās noteiktais klātienē azartspēļu darbības ierobežojums un ļautu sasniegt šā ierobežojuma legītīmo

mērķi – sabiedrības veselības aizsardzība – vismaz tādā pašā kvalitātē. Pēc būtības Saeima ir pievienojusies Ministru kabineta jau iepriekš veiktajam izvērtējumam par alternatīvu trūkumu attiecībā uz citu izklaides veidu ierobežojumiem. Proti, apstrīdēto normu pieņemšanas brīdī Ministru kabinets, konsultējoties ar speciālistiem, jau bija atzinis, ka vīrusa izplatīšanas ierobežošanai būtu slēdzami teātri, kino un tamlīdzīgas iestādes, tādēļ šāds pats liegums un tādā pašā tvērumā bija attiecināms arī uz azartspēļu zālēm.

Ņemot vērā likumdevēja izraudzītos līdzekļus sabiedrības veselības aizsardzības nodrošināšanai un faktu, ka šo leģitīmo mērķi nebija iespējams sasniegt ar mazāk aizskarošiem līdzekļiem, secināms, ka otrs ierobežojuma leģitīmais mērķis ir sasniegts ar pirmo saistītā veidā. Proti, nebūtu jēgas izvērtēt, vai sabiedrības labklājību (personas finansiālo situāciju) iespējams aizsargāt ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, ja tie nenodrošinātu pienācīgu sabiedrības veselības aizsardzību, kas ar pandēmiju saistītās ārkārtējās situācijas laikā bija atzīstama par primāro leģitīmo mērķi.

Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertie klātienē azartspēļu organizatoru pamattiesību ierobežojumi ir piemēroti leģitīmo mērķu – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība – sasniegšanai.

21. Attiecībā uz interaktīvo azartspēļu ierobežošanu Satversmes tiesa piekrīt tam, ka ir būtiski ņemt vērā brīdi, kādā apstrīdētās normas tika pieņemtas.

Darba zaudējuma, samazinātas darba slodzes, dīkstāves vai attālināta darba režīma dēļ ārkārtējās situācijas laikā liela daļa sabiedrības neparasti daudz laika pavadīja mājās. Turklāt šajā laikā izklaides iespējas bija ļoti ierobežotas. Tādējādi ārkārtējās situācijas ietekmē tika pilnībā mainīta cilvēku ikdienas dzīves rutīna, potenciāli radot neziņu par to, kā plānot savu laiku un ko vispār darīt. Pētnieki ir norādījuši, ka papildus finanšu krīzei un nenoteiktībai par ekonomikas nākotni pandēmijas radītās dramatiskas izmaiņas mājās pavadītā laika ziņā radīja arī risku pieaugt tiešsaistē, tostarp interneta azartspēlēs, pavadītajam laikam (*sk.: Håkansson A. Changes in Gambling Behavior during the COVID-19 Pandemic — A Web Survey Study in Sweden. International Journal of Environmental Research and Public Health, 2020, 17, 4013*).

Tāpat atzīts, ka pandēmija, citstarp no telpiskās distancēšanās izrietošās sociālās izolācijas dēļ, var būtiski ietekmēt personu finansiālo un psiholoģisko labklājību un šie stresori sasaistē ar izmaiņām azartspēļu tirgū var būtiski ietekmēt arī personu uzvedību – proti, arī ar pandēmiju saistītais stress var paplašināt iesaisti interaktīvajās azartspēlēs (sk.: *Håkansson A., Fernández-Aranda F., Menchón Jose M., Potenza, Marc N., Jiménez-Murcia S. Gambling during the COVID-19 crisis – A cause for concern? Journal of Addiction Medicine, 2020, Vol. 14, Issue 4, pp. e10–e12*). Kā ar pandēmiju saistīti faktori, kas cilvēkus ticami pakļaus paaugstinātam neveselīgas uzvedības un neveiksmīgu problēmu pārvarēšanas stratēģiju riskam, tostarp azartspēlēm, norādīta arī neskaidrība par nākotni, vientulība, depresija vai pat potenciālas domas par paškaitējumu, kas izriet no sociālās distancēšanās, stresa un sērām (sk.: *Marsden J., Darke S., Hall W., Hickman M., Holmes J., Humphreys K., Neale J., Tucker J., West R. Mitigating and learning from the impact of COVID-19 infection on addictive disorders. Addiction, 2020, 115, pp. 1007–1010*). Turklāt to, ka azartspēles nereti tiek izmantotas, lai gūtu pozitīvas emocijas, apliecina arī Veselības ministrijas 2019. gada pētījums, kurā attiecībā uz interneta spēlēm (spēļu automātiem internetā, kā arī kazino) kā būtiski motivatori norādīta uzvaras sniegtā triumfa sajūta, spēles radītā izklaide un iespēja atslābināties no saspringuma (sk.: *Putniņa A., Pokšāns A., Brants M. Pētījums par procesu atkarību (azartspēļu, sociālo mediju, datorspēļu atkarība) izplatību Latvijas iedzīvotāju vidū un to ietekmējošiem riska faktoriem. Pētījuma gala ziņojums. Rīga: Veselības ministrija, 2019, 75., 77. lpp.*). Līdz ar to bija pamats uzskatīt, ka pandēmijas laikā cilvēki meklēs iespēju aizmirsties un mazināt garlaicību un stresu, citstarp spēlējot interaktīvās azartspēles.

Būtisks ir arī tāds secinājums, ka atkarību izraisošie uzvedības modeļi izpaužas arvien spilgtāk un biežāk tad, ja dzīves vidē ir maz citu, pozitīvu iespaidu, piemēram, patīkamu lietu un cilvēku, ar kuriem varētu komunicēt, un tieši šādi apstākļi ir raksturīgi sociālās izolācijas laikam (sk.: *Marsden J., Darke S., Hall W., Hickman M., Holmes J., Humphreys K., Neale J., Tucker J., West R. Mitigating and learning from the impact of COVID-19 infection on addictive disorders. Addiction, 2020, 115, pp. 1007–1010*). Līdz ar to koronavīrusa SARS-CoV-2

izplatības apkarošanai noteiktie ierobežojumi bija saistīti ar risku, ka cilvēkiem, kuriem jau ir problēmas ar azartspēlēm, tās vēl vairāk saasināsies.

Pārvietošanās un pulcēšanās brīvību ierobežojumu dēļ ar Covid-19 pandēmiju saistītā ārkārtējā situācija arī nav salīdzināma ar līdz šim piedzīvotajām finanšu krīzēm, jo, lai gan cilvēku finanšu līdzekļi, iespējams, bija tikpat sarukuši kā citu krīžu laikā, tomēr saistībā ar pandēmiju noteiktie ierobežojumi iedzīvotāju ikdienu ietekmēja tā, ka interaktīvās azartspēles varēja kļūt par vienu no retajām viegli pieejamām izklaides un atpūtas iespējām, kuru izmantojot spēlētāji vairs nepievērstu pienācīgu uzmanību nepieciešamībai taupīt finanšu līdzekļus.

Vērā ņemams ir arī tas apsvērums, ka ar azartspēlēm iespējams nopelnīt. Šis arguments finansiāli smagos apstākļos varētu pamudināt cilvēkus izmēģināt savu laimi un potenciāli tikt pie būtiskiem ienākumiem. Jau iepriekšminētajā Veselības ministrijas pētījumā arī šis faktors – iespēja „laimēt lielu naudu” – bija norādīts kā būtisks motivators vairāk nekā 80 procentiem visu azartspēļu spēlētāju (*sk.: Putniņa A., Pokšāns A., Brants M. Pētījums par procesu atkarību (azartspēļu, sociālo mediju, datorspēļu atkarība) izplatību Latvijas iedzīvotāju vidū un to ietekmējošiem riska faktoriem. Pētījuma gala ziņojums. Rīga: Veselības ministrija, 2019, 73. lpp.*). Tāpat iespējams, ka ir arī tādi cilvēki, kuriem spēkā bijušie pārvietošanās, pulcēšanās un citi ierobežojumi ļāva ietaupīt naudas līdzekļus, kas iepriekš parasti tika tērēti transportam, ārpusmājas izklaidēm vai citiem mērķiem. Arī šie pēkšņi pieejamie naudas līdzekļi kopsakarā ar pašizolācijas dēļ zaudētajām izklaides iespējām varēja kļūt par pamudinājumu iesaistīties interaktīvajās azartspēlēs.

Proti, ar ārkārtējo situāciju saistītās izmaiņas iedzīvotāju ikdienā, kuras radīja gan psiholoģisku, gan materiālu ietekmi, varēja mudināt gan tos, kuri jau agrāk vairāk vai mazāk bija iesaistījušies azartspēlēs, spēlēt vēl biežāk un uz lielākām likmēm, gan arī tos, kuri līdz šim vēl nebija spēlējuši azartspēles, izmēģināt tās kā jaunu izklaides veidu. Cilvēkiem sekojot šāda veida pamudinājumiem, azartspēles varētu atstāt negatīvu ietekmi gan uz viņu garīgo veselību, citstarp potenciāli radot atkarību, gan arī uz viņu finansiālo situāciju, potenciāli radot nekontrolēti lielus tēriņus.

21.1. Tomēr pat tad, ja likumdevēja vēlme noteikt uz piesardzības principu balstītus ierobežojumus, lai novērstu potenciālo kaitējumu sabiedrībai vai tās daļai, ir pietiekami pamatota, attiecīgajiem lēmumiem jāatbilst Satversmei, proti, izraudzītajiem līdzekļiem jābūt nepieciešamiem leģitīmā mērķa sasniegšanai, turklāt jābūt pārlicēbai par to, ka nepastāv mazāk ierobežojoši, alternatīvi līdzekļi, ar kuriem šo mērķi varētu sasniegt tādā pašā kvalitātē. Pat gadījumos, kad valsts izmanto savas tiesības atkāpties no konkrētām starptautiskajos cilvēktiesību līgumos noteiktajām saistībām, pieņemtajiem lēmumiem ir jāatbilst samērīguma principam, proti, izraudzītajiem līdzekļiem jābūt vismazāk ierobežojošiem no visiem tiem līdzekļiem, ar kuriem vēlmais rezultāts varētu tikt sasniegts. Vēl jo vairāk šis pienākums ir ievērojams tad, ja ārkārtējās situācijas laikā pamattiesības tiek ierobežotas parastajā kārtībā. Likumdevējam vienmēr ir jāievēro vispārējie tiesību principi, kuru mērķis ir mazināt pamattiesībām, demokrātijai un tiesiskumam nodarītu kaitējumu.

Satversmes tiesa ir kompetenta pārbaudīt, vai likumdevējs, ierobežojot personas pamattiesības, ir pienācīgi izvērtējis tādu alternatīvu līdzekļu esību, kuri pamattiesības aizskartu mazāk (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2009-85-01 19. punktu*). Tāpat tiesa var norādīt, ka šādi alternatīvi līdzekļi pastāv (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 4. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-09-01 14.3. punktu*). Konstatējot, ka ir kaut viens mazāk ierobežojošs līdzeklis, ir arī pamats atzīt, ka apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežo pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2008-42-01 17.2. punktu*).

Pēc Pieteikumu iesniedzēju ieskata, leģitīmo mērķu sasniegšanai bija iespējams izvēlēties mazāk ierobežojošus līdzekļus.

Jau iepriekš minētos pasākumus, proti, noteikumu, ka spēlētājs pats nosaka maksimālo likmi, kuru viņš drīkst izdarīt vienā spēlē, vai arī maksimālo kopējo likmju summu, ko viņš drīkst atļauties 24 stundu laikā, kā arī citus ierobežojumus, piemēram, attiecībā uz reklāmas izvietošanu, likumdevējs acīmredzot ir uzskatījis par nepietiekamiem cilvēku veselības un finansiālās situācijas aizsardzības nodrošināšanai ārkārtējās situācijas laikā. Aizliegums ārkārtējās situācijas laikā vai uz noteiktu laiku interaktīvo azartspēļu vietnēs reģistrēt jaunus spēlētājus

neaizkavētu to jau esošo spēlētāju problēmu saasināšanos, uz kuriem it īpaši attiecas ierobežojumu leģitīmais mērķis. Līdz ar to daļa no Pieteikumu iesniedzēju minētajiem alternatīvajiem pasākumiem nepalīdzētu sasniegt leģitīmos mērķus tikpat efektīvi. Savukārt Pieteikumu iesniedzēju minētie ar konkrēto ierobežojumu nesaistītie līdzekļi, kas paredzēti ģimeņu finansiālās situācijas aizsardzībai, piemēram, alkohola tirdzniecības aizliegums vai būvmateriālu veikalu darbības ierobežojumi, neattiecas uz konkrēto ierobežojumu un tā skartajām personu grupām.

Tomēr secināms, ka Saeimas norādītie leģitīmie mērķi – cilvēku pasargāšana no nelietderīgiem tēriņiem un finansiālā stāvokļa pasliktināšanās, kā arī cilvēku veselības aizsardzība – interaktīvo azartspēļu kontekstā prasa novērst azartspēļu īpaši smagu ietekmi, proti, šo spēļu patērēšanu potenciāli nekontrolējamos apmēros. Taču ar Covid-19 likuma 9. pantu tika liegta jebkuras personas pieeja jebkura veida interaktīvajām azartspēlēm neatkarīgi no tās psiholoģiskā vai finansiālā stāvokļa. Proti, pēc būtības tika ierobežotas ne tikai Pieteikumu iesniedzēju tiesības, bet arī jebkura indivīda tiesības izvēlēties konkrētu laika pavadīšanas veidu.

Indivīdam pieņemot lēmumus, kas ietekmēs tikai viņu pašu, ir tiesības izdarīt savu izvēli uz viņam pieejamās informācijas pamata bez valsts tiešas iejaukšanās. Demokrātiskā tiesiskā valstī indivīda pašnoteikšanās brīvībai ir augstākā vērtība. Šī brīvība aptver jebkādu cilvēka izvēli, vienalga, vai tā no socioētiskā viedokļa būtu atzīstama par vērtīgu vai arī būtu tikai cilvēka personīgās gribas izpausme, ciktāl tā neapdraud citu cilvēku tiesības, konstitucionālo kārtību vai arī citas sabiedrībai būtiskas intereses. Likumdevējam ir jārespektē personas izvēles brīvība un jāuzticas tās spējai novērtēt šādas brīvības izpausmes, varbūt pat potenciāli paškaitējošas darbības, sekas, kamēr vien tās ietekmē tikai pašu personu. Indivīdam ir jāuzņemas atbildība par savas brīvības īstenošanas sekām.

Nav pamata vispārīgi pieņemt, ka jau minimālu summu ieguldīšana konkrēta veida izklaidē novestu pie personas finansiālā stāvokļa pasliktināšanās vai radītu kaitējumu sabiedrības labklājībai. Pie šāda secinājuma varētu nonākt tikai tad, kad jau būtu konstatējams kontroles trūkums un iztērēto līdzekļu neproporcionalitāte ar personas ienākumiem. Tas pats attiecas uz personu veselību,

proti, nav pamata uzskatīt, ka, piemēram, vienreizēja vai īslaicīga iesaistīšanās azartspēlē varētu tik ļoti negatīvi ietekmēt personas veselību, ka valstij būtu nepieciešams iejaukties.

Pat ārkārtējās situācijas laikā likumdevējs nedrīkst pieņemt tādas normas, kas ir nepamatoti plašas un ierobežo arī to personu tiesības, uz kurām nemaz neattiecas ierobežojuma leģitīmais mērķis. Proti, pieņemot normu, kas vērsta uz to personu aizsardzību, kurām ir problēmas ar azartspēlēm, un šo personu ģimeņu aizsardzību, likumdevējam nebija pamata ierobežot arī visu citu cilvēku iespējas izvēlēties, kur tie vēlas ieguldīt savus finanšu līdzekļus un kā pavadīt savu brīvo laiku, jo visiem iedzīvotājiem šāda aizsardzība nebija nepieciešama. Šādu lēmumu pieņemšana pašu iedzīvotāju vietā nozīmē neproporcionālu paternālistisku iejaukšanos cilvēku tiesībās uz izvēles un pašnoteikšanās brīvību.

Proti, lai sasniegtu Saeimas norādītos leģitīmos mērķus, nebija nepieciešams noteikt interaktīvo azartspēļu atkarības riska grupā neietilpstošu personu tiesību ierobežojumus visaptveroša aizlieguma formā. Turklāt, ja netiktu ierobežotas to personu tiesības, kurām aizsardzība nebija nepieciešama, būtu mazāks arī komersantu tiesību aizskārums.

Līdz ar to par leģitīmo mērķu sasniegšanas līdzekļu alternatīvām varētu tikt uzskatīti konkrēti interaktīvo azartspēļu norises ierobežojumi un tāds to kopums, kas būtu tieši vērsts uz azartspēļu mājaslapās pavadāmā laika un tērējamo līdzekļu ierobežošanu, t. i., būtu precīzāk fokusēts uz leģitīmajiem mērķiem. Proti, likumdevējs varēja noteikt konkrētu to stundu skaitu, kuras individuāla persona drīkst pavadīt interaktīvo azartspēļu vietnēs, vai interaktīvo azartspēļu pieejamības („darba”) laiku, tādējādi liedzot spēlētājiem tām piekļūt, piemēram, vakaros un naktīs. Tādējādi tiktu ierobežota azartspēļu kaitīgā daba, neļaujot personai to vietnēs pavadīt neierobežotu, tikai pašas vēlmēm atbilstošu laiku. Tāpat bija iespējams noteikt tērējamo naudas summu limitus, kurus spēlētāji nedrīkstētu pārsniegt un kuri nebūtu atkarīgi no viņu vēlmēm. Šādi limiti varētu tikt noteikti, ņemot vērā, piemēram, valstī noteikto minimālo algu vai citus kritērijus, kas ļautu pietiekami kontrolēt to, vai azartspēlēs netiek izšķērdēts pārāk liels līdzekļu apjoms, kas varētu novest pie sabiedrības kopējās labklājības pasliktināšanās. Visbeidzot, pastāvēja iespēja kombinācijā ar minētajiem ierobežojumiem

ierobežot arī interaktīvo azartspēļu pievilcību, piemēram, uz ārkārtējās situācijas laiku aizliedzot azartspēļu organizētājiem piedāvāt saviem klientiem bonusus.

Proti, likumdevējam bija iespējams noteikt konkrētus, mērķtiecīgus interaktīvo azartspēļu organizatoru darbības ierobežojumus, kas kopsakarā būtu vērsti uz azartspēļu pieejamības un piesaistošās dabas ierobežošanu, bet pilnībā nepārtrauktu to darbību. Turklāt šādā veidā joprojām tiktu saglabāta interaktīvo azartspēļu pieejamība personām, kuras vēlētos tās izmantot tikai kā relaksējošu laika kavēkli. Izvēle ieguldīt daļu sava laika un finanšu līdzekļu interaktīvajās azartspēlēs būtu vairāk atkarīga no personu brīvās gribas, nevis no pārliecināšanas mehānismiem, turklāt noteiktie laika un finanšu ierobežojumi pasargātu personas no aizraušanās ar tām.

Savukārt attiecībā uz personām, kuras jau ir atkarīgas no azartspēlēm, būtisks ir jautājums par to, vai likumdevējs ir izvērtējis iepriekš pastāvējušos ierobežojumus un iespējas, piemēram, atgādinājumus par iespēju ierakstīties pašatteiktuos personu reģistrā un šā reģistra darbību pašu par sevi, lai varētu pamatot, ka šādi līdzekļi ārkārtējās situācijas laikā varētu nebūt pietiekami personu tiesību aizsardzības nodrošināšanai. Tāpat nav pierādīts, ka interaktīvo azartspēļu organizēšanas liegums būtu efektīvākais veids, kā aizsargāt no azartspēlēm jau atkarīgās personas, un ka tās nepāries uz nelegālajām azartspēļu vietnēm, kur tieši šādas personas ir īpaši apdraudētas. Nav apsvērta arī iespēja īstenot fokusētus ierobežojumus, piemēram, sadarbībā ar Inspekciju un interaktīvo azartspēļu organizatoriem liegt iespēju iesaistīties azartspēlēs tieši tām personām, kuras jau pandēmijas sākumposmā izrādījušas tendenci uz atkarību, turklāt attiecīgie ierobežojumi varētu tikt apvienoti ar proaktīvu psiholoģisko palīdzību. No azartspēlēm atkarīgo cilvēku aizsardzībai un palīdzībai šādiem cilvēkiem pārvarēt savu atkarību vajadzētu būt likumdevēja un arī izpildvaras uzmanības lokā jebkādos, ne tikai ārkārtējās situācijas apstākļos, citstarp ņemot vērā arī pandēmijas ilgtermiņa sekas.

21.2. Daļa iepriekšminēto iespējamo līdzekļu ir saistīti ar noteiktiem tehniskiem risinājumiem un tādējādi ir arī sarežģītāki nekā licenču apturēšana. Tomēr Saeima nav noskaidrojusi, vai attiecīgie risinājumi tehniski būtu iespējami un cik ilgā laikā tos varētu ieviest. Proti, nav secināts, ka šādas alternatīvas radītu

lielāku apgrūtinājumu vai izmaksas tieši valstij vai ka to ieviešanai būtu nepieciešams nesamērīgi ilgs laiks. Turklāt, piemēram, interaktīvo azartspēļu „darba” laika ierobežošana neprasītu īpašus papildu mehānismus.

Būtiski atzīmēt to, ka Covid-19 likuma 9. panta pieņemšanas laikā Saeima vispār nav vērtējusi šajā pantā ietvertā ierobežojuma alternatīvas. Debates ir risinājušās vienīgi par dilemmu starp interaktīvo azartspēļu darbības pilnīgu pārtraukšanu un to pieļaušanu. Netika izvērtēts, vai nav iespējams izmantot citus, Pieteikumu iesniedzējas mazāk ietekmējošus un mērķētākus ierobežojumus, ņemot vērā gan komersantu intereses, gan arī indivīdu brīvo gribu un tādējādi patiesi nodrošinot aizsardzību personām, kuras ir atkarīgas no azartspēlēm. Ja attiecībā uz klātienē azartspēļu ierobežojumiem padziļinātas izpētes trūkums ir attaisnojams, jo lēmuma pieņemšanas ātrums tieši ietekmēja potenciālo koronavīrusa SARS-CoV-2 izplatības ķēžu veidošanos un no tā bija tieši atkarīga cilvēku veselība un dzīvība, kā arī veselības aprūpes sistēmas stabilitāte, tad attiecībā uz pandēmijas psihoemocionālo seku novēršanu nav saskatāms tik augsta līmeņa steidzamības pamats, it sevišķi tāpēc, ka tās bija gaidāmas ar novirzi laikā pēc ārkārtējās situācijas izsludināšanas. Proti, likumdevējs būtu varējis šim mērķim pakārtotus ierobežojumus noteikt arī, piemēram, vienu dienu vēlāk, pēc nepieciešamās izpētes veikšanas.

Satversmes tiesa secina, ka likumdevējs nav izvērtējis, vai pastāv saudzējošāks līdzeklis (līdzekļu kopums), kas mazāk ierobežotu personām Satversmes 1. pantā un 105. panta pirmajā un trešajā teikumā noteiktās pamattiesības, bet ļautu to ierobežošanas leģitīmos mērķus – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība – sasniegt tādā pašā kvalitātē.

Tādējādi interaktīvo azartspēļu ierobežojums neatbilst samērīguma principam un līdz ar to Covid-19 likuma 9. pants, ciktāl tas nosaka Inspekcijas pienākumu apturēt azartspēļu organizēšanas licences interaktīvajā vidē un (vai) izmantojot elektronisko sakaru pakalpojumu starpniecību, neatbilst Satversmes 1. pantam kopsakarā ar 105. panta pirmo un trešo teikumu.

22. Līdz ar to turpmākajā šā sprieduma daļā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam ir izvērtējama tikai klātienes azartspēļu ierobežojumu, proti, Covid-19 likuma 8. pantā noteiktā aizlieguma organizēt klātienes azartspēles un 9. pantā noteiktā Inspekcijas pienākuma apturēt klātienes azartspēļu organizēšanas licences, atbilstība samērīguma principam.

Lai izvērtētu pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, jāpārlicinās arī par to, vai nelabvēlīgās sekas, kas personai rodas tās pamattiesību ierobežošanas rezultātā, nav lielākas par labumu, ko no šā ierobežojuma gūst sabiedrība kopumā. Tādējādi Satversmes tiesai jānoskaidro izskatāmajā lietā līdzsvarojamās intereses un jānoteic, kurām no šīm interesēm būtu piešķirama prioritāte.

Izskatāmajā lietā ir salīdzināmas komersantu – klātienes azartspēļu organizatoru – tiesības veikt komercdarbību un gūt no tās labumu, no vienas puses, un apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķu aptvertās tiesības un intereses, tostarp sabiedrības fiziskās un garīgās veselības aizsardzība un indivīdu un ģimeņu finansiālās intereses, no otras puses.

Līdz ar to Satversmes tiesai jāpārbauda, vai ar apstrīdēto normu ir panākts taisnīgs līdzsvars starp šīm dažādajām tiesībām un likumiskajām interesēm.

22.1. Pieteikumu iesniedzējas norāda, ka apstrīdētās normas esot nesamērīgas, jo to piemērošanas rezultātā klātienes azartspēļu organizatoriem esot nodarīts būtisks un neatgriezenisks kaitējums. Ņemot vērā to, ka Covid-19 izplatību bijis iespējams ierobežot arī azartspēļu vietās, nodrošinot fizisko distancēšanos un nosakot papildu prasības azartspēļu organizētājiem, kā arī to, ka azartspēļu organizēšanas aizliegums nenoliedzami atstāšot negatīvas sekas uz valsts tautsaimniecību un veicināšot nelegālo azartspēļu izplatību, šis aizliegums esot atzīstams par nesamērīgu.

Satversmes tiesa jau secināja, ka izskatāmajā lietā liela nozīme ir citu cilvēku tiesībām un ar sabiedrības veselību saistītām interesēm. Apstrīdētajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums skāra atsevišķus komersantus, bet ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un intereses ir būtiskas daudz plašākam personu lokam. Proti, labumu no šā ierobežojuma gūst visa sabiedrība, turklāt daudzējādos aspektos, jo attiecīgais regulējums pasargāja gan tieši pašus cilvēkus no

saslimšanas, gan arī veselības aprūpes sistēmu no pārslodzes. Papildu labumu sabiedrībai deva arī azartspēļu zāļu apmeklētāju pasargāšana no pārmērīgiem finansiāliem izdevumiem.

Saeima kā lēmējinstītūcija, nosakot apstrīdētajās normās ietveramos aizliegumus, ir vērtējusi, kurām no iepriekš minētajām interesēm dodama priekšroka. Ņemot vērā iepriekšminētos atzinumus par Covid-19 izraisošā vīrusa izplatību un tās radītajiem draudiem veselības sistēmai, atsevišķu komersantu intereses tika nostatītas zemāk nekā visas sabiedrības intereses. Satversmes tiesa attiecīgo ierobežojumu varētu atzīt par nesamērīgu vienīgi tad, ja tas nebūtu piemērots leģitīma mērķa sasniegšanai (*sal. sk. Satversmes tiesas 2019. gada 16. maija sprieduma lietā Nr. 2018-17-03 20.3. punktu*). Taču, kā norādījis infektologs Uga Dumpis, lai ārkārtējas situācijas laikā varētu turēt atvērtas kādas iestādes, sabiedrības ieguvumiem vai ekonomiskajiem labumiem no tā jābūt ļoti nozīmīgiem. Savukārt Pieteikumu iesniedzēju norādītās alternatīvas spēļu zāļu slēgšanai Satversmes tiesa jau iepriekš atzina par nepiemērotām leģitīmo mērķu sasniegšanai.

Sabiedrības ieguvums no apstrīdētajās normās ietvertā klātienē azartspēļu ierobežojuma apstākļos, kad pastāvēja nepieciešamība samazināt iedzīvotāju savstarpējo saskarsmi, lai tādējādi aizsargātu sabiedrības veselību, ir lielāks nekā azartspēļu organizatoriem radītās nelabvēlīgās sekas.

22.2. Pēc Pieteikumu iesniedzēju ieskata, samērīguma princips tika pārkāpts arī tādējādi, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, neesot respektējis ar licences izsniegšanu radīto tiesisko paļāvību. Likumdevējs arī neesot paredzējis saprātīgu pārejas periodu, lai Pieteikumu iesniedzējas pielāgotos apstākļiem un spētu nodrošināt azartspēļu organizēšanas pilnīgu apturēšanu. Tāpat neesot paredzētas kompensācijas par Pieteikumu iesniedzēju īpašuma tiesību ierobežošanu. Turklāt ierobežojuma samērīguma izvērtēšanā esot jāņem vērā arī tas, ka nebija paredzams tā darbības termiņš.

22.2.1. Tiesiskās paļāvības princips ir saistīts ar tiesiskās drošības principu un nodrošina tā pieprasīto stabilitāti, aizliedzot nekonsekventu valsts rīcību. Šā principa pamatā ir šāda ideja: indivīds var paļauties uz to, ka valsts rīkojas tiesiski un konsekventi, savukārt valstij ir jāaizsargā tai dāvātā uzticēšanās. Tiesiskās

paļāvības princips aizsargā personas reiz iegūtās tiesības, t. i., persona var paļauties uz to, ka tiesības, kas iegūtas saskaņā ar spēkā esošu tiesību aktu, noteiktā laika posmā tiks saglabātas un reāli īstenotas (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 13. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-22-01 24. punktu*).

Tomēr tiesiskās paļāvības princips neizslēdz to, ka indivīda reiz iegūtās tiesības var tikt grozītas likumīgā un tiesiskā veidā. Proti, šis princips nedod pamatu ticēt, ka reiz noteiktā tiesiskā situācija nekad nemainīsies, bet gan pieļauj un noteiktos apstākļos pat pieprasa pastāvošā tiesiskā regulējuma grozīšanu. Pretējā gadījumā valsts nevarētu pienācīgi reaģēt uz mainīgajiem dzīves apstākļiem. Grozot tiesisko regulējumu, likumdevējam ir jāņem vērā tās tiesības, uz kuru saglabāšanu vai īstenošanu personai var būt izveidojusies paļāvība (*sal. sk. Satversmes tiesas 2020. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2019-05-01 24.2. punktu*).

Pieteikumu iesniedzējām uz tām izdoto licenču pamata varēja rasties tiesiskā paļāvība, ka tās varēs turpināt savu komercdarbību atbilstoši licencēs un azartspēļu nozari regulējošajās tiesību normās ietvertajiem nosacījumiem. Šāda paļaušanās uz tiesību normām, kas noteica licenču spēkā esību, parastos apstākļos būtu gan likumīga, gan pamatota, gan saprātīga. Tomēr jāņem vērā, ka apstrīdētās normas tika pieņemtas ārkārtējās situācijas laikā un bija tieši saistītas ar nepieciešamību ierobežot vīrusa izplatību.

2020. gada martā Latvijā pakāpeniski pieauga ar Covid-19 izraisīto vīrusu inficēto cilvēku skaits, turklāt situācija citviet pasaulē un arī Eiropā jau bija kļuvusi kritiska. Šī informācija bija pieejama gan likumdevējam, gan arī klātienē azartspēļu organizatoriem. Reaģējot uz Covid-19 pandēmijas radītajiem cilvēku veselības un dzīvības, kā arī visas veselības aprūpes sistēmas apdraudējumiem, kā arī ņemot vērā to, ka jebkāda vilcināšanās nozīmētu papildu riskus, likumdevējam bija jārikojas ātri. Proti, valstij bija pienākums rīkoties operatīvi un efektīvi, lai novērstu pandēmijas tālāku izplatību un tādējādi aizsargātu sabiedrības veselību.

Tātad normatīvā regulējuma maiņa bija nepieciešama visas sabiedrības interesēs.

22.2.2. Pārejas noteikumi ir normatīvā akta sastāvdaļa, kurā tiek reglamentēti dažādi tā spēkā stāšanās vai piemērošanas jautājumi konkrētā

periodā. Tādējādi pārejas noteikumi ir juridiskās metodes instruments, ar kuru normatīvā akta izdevējs citstarp var atlikt tiesību normas tiesisko segu iestāšanos uz noteiktu laiku vai attiecībā uz noteiktām personām. Tomēr tas, vai likumam nepieciešams pievienot pārejas noteikumus, ir likumdevēja izšķiršanās jautājums. Likumdevējs izvērtē, vai konkrētā gadījumā ir nepieciešami pārejas noteikumi un tāpat arī pārejas periods līdz jaunā regulējuma spēkā stāšanās dienai (*sal. sk. Satversmes tiesas 2015. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-31-01 18.2.1. punktu*).

Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka sabiedrībai nozīmīgu interešu aizsardzībai var tikt piešķirta prioritāte salīdzinājumā ar tiesiskās paļāvības principu (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 25. punktu*). Tādēļ, samērojot personu un sabiedrības intereses, nepieciešamībai pēc jauna regulējuma var tikt piešķirta prioritāte (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-31-01 9.2. punktu*).

Pārejas noteikumu iekļaušana likumā jeb ierobežojumu spēkā stāšanās brīža atlikšana uz vēlāku laiku izslēgtu iespēju rīkoties pietiekami operatīvi un efektīvi, jo pārejas periodā joprojām pastāvētu potenciālais sabiedrības veselības un cilvēku tiesību apdraudējums. Proti, katra diena, kad personas būtu varējušas aktīvi kontaktēties izklaides vietās, tostarp, azartspēļu zālēs, potenciāli palielinātu saslimšanas gadījumu skaitu.

Līdz ar to pārejas perioda noteikšana pirms klātienē azartspēļu darbības ierobežojumu spēkā stāšanās nebūtu bijusi saprātīga un likumdevējam nebija pienākuma to noteikt.

22.2.3. Pieteikumu iesniedzēju licenču darbības apturēšana ir vērtējama kā to īpašuma tiesību ierobežojums, nevis īpašuma atsavināšana. Proti, no Satversmes 105. panta neizriet, ka šādu ierobežojumu noteikšanas gadījumā būtu nepieciešama kompensācija, lai gan tās esība tomēr ir ņemama vērā, vērtējot ierobežojuma samērīgumu (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2010. gada 29. marta sprieduma lietā „Depalle v. France”, pieteikums Nr. 34044/02, 91. punktu*).

Lai gan šāda kompensācija netika tieši noteikta, Ministru kabinets paredzēja mehānismus, ar kuriem tika mazinātas ārkārtējā situācijā noteikto ierobežojumu

sekas. Azartspēļu organizatoru darbiniekiem bija iespēja saņemt dīkstāves pabalstu, proti, darbiniekiem, kuri netika nodarbināti, Ministru kabineta noteiktajā kārtībā un apmērā tika piešķirta kompensēta atlīdzība līdz 75 procentiem no iepriekšējo sešu mēnešu vidējās darba atlīdzības apmēra, bet ne vairāk kā 700 *euro* par kalendāra mēnesi. Atbilstoši Valsts ieņēmumu dienesta mājaslapā pieejamajai informācijai, daļa Pieteikumu iesniedzēju šo iespēju arī izmantoja (*sk. Kopsavilkums: darba devēji, kuru darbinieki saņēmuši dīkstāves pabalstu. Pieejams: <https://www.vid.gov.lv/>*). Šādā veidā Ministru kabinets nodrošināja to, ka darbiniekiem, kuriem konkrētajā brīdī apstrīdētajās normās ietvertu ierobežojumu dēļ nebija iespējams strādāt un attiecīgi saņemt darba algu, tika saglabāti ienākumi. Tāpat azartspēļu organizatoriem bija iespēja sadalīt vai atlikt nodokļu maksājumus uz laiku līdz trim gadiem, skaitot no iesnieguma iesniegšanas dienas, kā arī lūgt piešķirt termiņa pagarinājumu tiem nokavētajiem nodokļu maksājumiem, kuru samaksas termiņš jau bija pagarināts saskaņā ar likumu „Par nodokļiem un nodevām”. Arī šos mehānismus atbilstoši Valsts ieņēmumu dienesta statistikai dažas no Pieteikumu iesniedzējām izmantoja. Pieejami bija arī citi valsts atbalsta instrumenti, piemēram, nomas maksas atlaides valsts un pašvaldību īpašumos utt.

Klātienē azartspēļu darbības ierobežojums bija spēkā tikai laikposmā no 2020. gada 22. marta līdz 10. jūnijam, proti, mazāk nekā trīs mēnešus. Ņemot vērā to, ka Covid-19 izraisošā vīrusa izplatība un tās ierobežošanas efektivitāte nebija no likumdevēja atkarīgs vai jebkādā veidā paredzams faktors, bija pieļaujams tas, ka apstrīdētajās normās netika noteikts precīzs ierobežojumu spēkā esības beigu termiņš. Turklāt pēc ārkārtējās situācijas beigām Pieteikumu iesniedzējas pilnībā varēja atsākt savu komercdarbību.

Satversmes tiesa secina, ka sabiedrības ieguvums no apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma laikā, kad valstī pastāvēja ārkārtējā situācija, ir lielāks par nelabvēlīgajām sekām, ko šā ierobežojuma dēļ cieš atsevišķas personas, turklāt azartspēļu organizatoriem bija pieejami to tiesību aizskārums samazinoši līdzekļi.

Tādējādi klātienē azartspēļu ierobežojums atbilst samērīguma principam. Līdz ar to Covid-19 likuma 8. pants un 9. pants, ciktāl tas nosaka

klātienas azartspēļu zāļu darbības ierobežojumu, atbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

23. Pieteikumu iesniedzējas lūgušas izvērtēt arī apstrīdēto normu atbilstību vienlīdzības principam, kas ietverts Satversmes 91. panta pirmajā teikumā.

Konstatējot apstrīdētās normas neatbilstību kaut vienam Satversmes pantam, tā atzīstama par prettiesisku un spēkā neesošu (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2017-11-03 15. punktu*). Tā kā Covid-19 likuma 9. pants, ciktāl tas nosaka interaktīvo azartspēļu ierobežojumus, ir atzīts par neatbilstošu Satversmes 1. pantam kopsakarā ar 105. panta pirmo un trešo teikumu, vairs nav nepieciešams vērtēt šīs normas atbilstību Satversmes 91. pantam. Tomēr ir izvērtējama klātienes azartspēļu ierobežošanas, proti, Covid-19 likuma 8. panta un 9. panta, ciktāl tas nosaka klātienes azartspēļu organizēšanas ierobežojumus, atbilstība Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesa vairākkārt atzinusi, ka Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertā vienlīdzības principa uzdevums ir nodrošināt, lai tiktu īstenota tāda tiesiskas valsts prasība kā likumu aptveroša ietekme uz visām personām un lai likums tiktu piemērots bez jebkādām privilēģijām (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 2. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-46-01 7. punktu*). Tomēr tas nenozīmē nivelēšanu, bet liek vienādi izturēties pret tām personām, kuras atrodas patiešām vienādos un salīdzināmos apstākļos. Proti, vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos, ja tai ir objektīvs un saprātīgs pamats (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 15. punktu*).

Līdz ar to, izvērtējot, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesai jānoskaidro:

1) vai un kuras personas (personu grupas) ir salīdzināmas un vai tās atrodas vienādos vai atšķirīgos apstākļos;

2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personām vai arī atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personām;

3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu;

4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir legītīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2020-14-01 8. punktu*).

24. Vērtējot iespējamo Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertā vienlīdzības principa aizskārums, Satversmes tiesai visupirms jāpārlicinās, vai salīdzināmas personu grupas atrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos. Lai to noskaidrotu, ir nepieciešams noteikt galveno salīdzināmās grupas vienojošo pazīmi (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 10. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-36-01 11. punktu*). Divas situācijas nekad nav pilnīgi identiskas. Tādēļ salīdzināšanai ir jāizvēlas tāda situācija, kurai ir viens vai vairāki kopīgi elementi ar pārbaudāmo situāciju. Kopējam elementam ir jāapvieno abas situācijas zem viena virsjēdziena (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2006-13-0103 7. punktu*). Turklāt Satversmes tiesai ir jāizvērtē arī tas, vai nepastāv kādi būtiski apsvērumi, kas norāda, ka šādas personu grupas neatrodas savstarpēji salīdzināmos apstākļos (*sal. sk. Satversmes tiesas 2013. gada 9. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2012-14-03 17.2. punktu*).

24.1. Pieteikumu iesniedzējas norāda, ka vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos atrodas šādas grupas:

1) azartspēļu organizētāji un izložu organizētāji, tostarp tie, kuri organizē interaktīvās azartspēles un izlozes;

2) azartspēļu organizētāji un citi komersanti, kuri savā vārdā peļņas gūšanas nolūkā veic komercdarbību, kas ir saistīta ar pakalpojumu sniegšanu vai preču pārdošanu speciāli attiecīgajam komercdarbības veidam piemērotās un aprīkotās telpās, kurās klientiem ir iespēja uzturēties klātienē un pulcēties, un kuri pakalpojumu sniegšanai vai preču pārdošanai izmanto speciālu personālu.

Attiecībā uz pirmo Pieteikumu iesniedzēju norādīto salīdzināmo grupu Saeima norāda, ka izložu, tostarp interaktīvo izložu, organizēšana ir atļauta VAS „Latvijas Loto”. Atbilstoši Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas tiesas un Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai esot saprātīgi uzskatīt, ka sasniegt leģitīmo mērķi – apkarot atkarību no azartspēlēm – valstij ir vieglāk tad, ja šajā jomā darbojas viens monopolstāvoklī esošs uzņēmums, nevis vairāki privāti uzņēmumi. Turklāt valsts tai piederoša uzņēmuma darbību varot uzraudzīt un kontrolēt sekmīgāk nekā privātu komerciālo pakalpojumu sniedzēju darbību. Tādējādi interaktīvo momentloteriju organizēšana, ar ko nodarbojas VAS „Latvijas Loto”, neesot tikusi ierobežota, jo valsts arī bez īpašu ierobežojumu noteikšanas Covid-19 likumā esot spējusi efektīvi sasniegt ārkārtējās situācijas laikā izvirzītos mērķus. Valsts ziņā esot novērtēšana, vai tās izvirzīto leģitīmo mērķu labad ir pilnīgi vai daļēji jāaizliedz ar spēlēm un derībām saistītās darbības vai tikai tās jāierobežo, nosakot pārraudzības mehānismus.

Turklāt azartspēļu sektoram izvirzītos ierobežojumus nevarot vērtēt atrauti no azartspēļu izraisītajām morāli un finansiāli negatīvajām sekām, kas skar indivīdus un sabiedrību kopumā. Šajā sakarā esot jānorāda, ka ienākumi, kas gūti no VAS „Latvijas Loto” darbības, tiek novirzīti valsts budžetā. Tādējādi tiekot veicināts atbalsts dažādu sociāli nozīmīgu jautājumu risināšanai. Tas ārkārtējās situācijas laikā esot sevišķi būtiski, ņemot vērā valsts pienākumu mazināt un novērst Covid-19 pandēmijas izraisītās sekas. Līdz ar to Pieteikumu iesniedzēju norādītās personas (personu grupas) neatrodies vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

Tā kā Pieteikumu iesniedzējas ir sniegušas argumentus par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību vienlīdzības principam vairākos aspektos, Satversmes tiesai apstrīdētās normas jāizvērtē katrā no šiem aspektiem.

24.2. Lai pārbaudītu, vai pirmās Pieteikumu iesniedzēju norādītās grupas – azartspēļu organizētāji un izložu organizētāji, proti, VAS „Latvijas Loto” – ir salīdzināmas un atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, Satversmes tiesa pārbaudīs gan to komercdarbības veidu, gan sniegto pakalpojumu līdžības un atšķirības. Turklāt, ņemot vērā to, ka tiek pārbaudīta tikai klātienē azartspēļu

ierobežojumu atbilstība vienlīdzības principam, kā salīdzināmā grupa tiks vērtēti tikai šo azartspēļu organizatori.

Atbilstoši Azartspēļu un izložu likumam azartspēle ir spēle, kurā fiziskā persona, iemaksājot dalības likmi, var iegūt laimestu, kas pilnīgi vai daļēji ir atkarīgs no veiksmes gadījuma vai apstākļiem, kuri iepriekš nav zināmi. Latvijas Republikā ir atļauts organizēt šādas azartspēles: spēļu automātu spēles, ruleti (cilindrisko spēli), kāršu spēles, kauliņu spēles, derības, totalizatoru, bingo un veiksmes spēles pa tālruni. Savukārt izloze ir spēle, kurai ir laimes līguma raksturs un kurā tās dalībnieka iegūtajam laimestam pilnīgi vai daļēji ir gadījuma raksturs. Izložu veidi ir naudas un mantu izlozes, skaitļu izlozes un momentloterijas.

Starp izlozēm un azartspēlēm ir konstatējamas vairākas līdzības. Pirmkārt, visu šo spēļu pamatā ir spēlētāja veikts naudas līdzekļu ieguldījums. Otrkārt, iespēja laimēt ir vairāk vai mazāk atkarīga no veiksmes. Treškārt, gan azartspēļu, gan arī valsts mēroga skaitļu izlozes un momentloterijas organizēšanai ir nepieciešama licence, kuru izsniedz Inspekcija. Tāpat arī atzīts, ka piedalīšanās gan azartspēlēs, gan izlozēs var izraisīt atkarību. Līdz ar to pirmšķietami būtu salīdzināmas visas azartspēles un izlozes.

Tomēr starp klātienē azartspēlēm, no vienas puses, un loterijām un izlozēm, no otras puses, ir konstatējamas arī būtiskas atšķirības. Piemēram, atšķirīgs ir spēles veids, tas, vai personai, kura grib iesaistīties spēlē, ir jādodas uz konkrētu vietu (kā klātienē azartspēļu gadījumā), tas, vai ir iespējams uzreiz uzzināt par laimestu (skaitļu izlozēs laimests tiek izlozēts tikai vienu vai divas reizes nedēļā, bet interaktīvajās azartspēlēs, nokasāmajās spēļu kartiņās un spēļu zāļu spēlēs par laimestu iespējams uzzināt acumirkļi), veicamā ieguldījuma apjoms un citi faktori. Atšķiras arī veiksmes faktora būtiskums – dažu spēļu, piemēram, kāršu spēļu, rezultātu tomēr var ietekmēt spēlētāja prasmes, savukārt panākumi totalizatorā ir balstīti uz spēju novērtēt uzvaras izredzes, kā arī uz citu cilvēku rīcību un citiem faktoriem.

Tāpat pat tikai virspusēji salīdzinot tieši Pieteikumu iesniedzēju pārstāvēto azartspēļu veidu (spēļu automāti) un izlozes, ir redzamas vairākas būtiskas atšķirības spēles formā un piesaistes veidā. Līdzīgus secinājumus izdarījusi arī Konkurences padome un uzsvērusi, ka spēļu zāļu apmeklētājus tām lielā mērā

piesaista iespēja personīgi kontaktēties ar apkalpojošo personālu, spēļu zāles atmosfēra, vide ar fiziskiem spēļu automātiem, kā arī iespēja izmantot bāra pakalpojumus.

Proti, klātienēs azartspēles, no vienas puses, un tradicionālās skaitļu izlozes un momentloterijas, kā arī interaktīvās izlozes un momentloterijas, no otras puses, nav savstarpēji salīdzināmas, jo starp šiem spēļu veidiem pastāv vairākas būtiskas atšķirības. Attiecīgi arī to organizatori neatrodas pēc noteiktiem kritērijiem savstarpēji salīdzināmos apstākļos. Tādēļ klātienēs azartspēļu organizatori un izložu organizatori nav atzīstami par salīdzināmām grupām Satversmes 91. panta izpratnē.

24.3. Tāpat par salīdzināmām grupām Satversmes 91. panta izpratnē nav atzīstamas otras Pieteikumu iesniedzēju norādītās grupas – azartspēļu organizatori, kas nodrošina spēļu zāļu darbību, un citi komersanti. Šāds salīdzinājums ir pārāk plašs, turklāt aptver arī cilvēka pamatvajadzību apmierināšanai nepieciešamos komersantus (ēdināšanas uzņēmumus), bet azartspēles ir izklaides veids. Tāpat arī telpas, kurās pakalpojumi tiek sniegti, atšķiras pēc tādiem rādītājiem kā, piemēram, personu savstarpējie kontakti un tuvums, attiecīgo iestāžu apmeklēšanas iemesli, kā arī iestāžu psiholoģiskā pievilcība un tajās pavadītais laiks. Proti, lai gan abas grupas vienojošais elements varētu būt pakalpojumu sniegšana, tomēr starp abām grupām pastāvošo atšķirību ir pārāk daudz, lai tās varētu uzskatīt par vienādos un salīdzināmos apstākļos esošām.

Klātienēs azartspēļu organizatori un VAS „Latvijas Loto” vai citi komersanti neatrodas savstarpēji salīdzināmos apstākļos. Līdz ar to klātienēs azartspēļu ierobežojumi atbilst Satversmes 91. pantam pirmajam teikumam.

25. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32. panta trešo daļu tiesību norma, kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi.

Tās Pieteikumu iesniedzējas, kuras nodarbojušās ar interaktīvo azartspēļu organizēšanu, lūdz atzīt Covid-19 likuma 9. pantu par spēkā neesošu no to pamattiesību aizskārums rašanās brīža. Turklāt 2020. gada 13. jūlijā un 5. oktobrī

Satversmes tiesā saņemtas Administratīvās rajona tiesas vēstules, kurās norādīts, ka Administratīvā rajona tiesa apturējusi tiesvedību lietās par Inspekcijas 2020. gada 6. aprīļa lēmuma Nr. 2020/0161 „Par azartspēļu organizēšanas licenču apturēšanu” daļēju atcelšanu. Nevar izslēgt iespējamību, ka vēl kāda persona ir vēlējies aizsargāt savas ar Covid-19 likuma 9. pantu aizskartās pamattiesības, vēršoties administratīvajā tiesā.

Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka, lemjot par brīdi, ar kuru apstrīdētā norma (akts) zaudē spēku, jāņem vērā, ka tās uzdevums ir pēc iespējas novērst pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-12-0103 25. punktu*). Lai pēc iespējas novērstu nelabvēlīgās sekas, ko interaktīvo azartspēļu organizatoriem radījusi apstrīdētās normas piemērošana, attiecībā uz tiem Covid-19 likuma 9. pants, ciktāl tas nosaka Inspekcijas pienākumu apturēt azartspēļu organizēšanas licences interaktīvajā vidē un (vai) izmantojot elektronisko sakaru pakalpojumu starpniecību, ir atzīstams par spēkā neesošu no to pamattiesību aizskāruma rašanās brīža, proti, Inspekcijas 2020. gada 6. aprīļa lēmuma Nr. 2020/0161 „Par azartspēļu organizēšanas licenču apturēšanu” pieņemšanas.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29.–32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

1. Izbeigt tiesvedību lietā daļā par likuma „Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību” 9. panta atbilstību Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam.

2. Atzīt likuma „Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību” 8. pantu un 9. pantu, ciktāl tas paredz klātienē azartspēļu ierobežojumus, par atbilstošu

Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

3. Atzīt likuma „Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību” 9. pantu, ciktā tas nosaka Inspekcijas pienākumu apturēt azartspēļu organizēšanas licences interaktīvajā vidē un (vai) izmantojot elektronisko sakaru pakalpojumu starpniecību, par neatbilstošu Satversmes 1. pantam kopsakarā ar 105. panta pirmo un trešo teikumu un attiecībā uz interaktīvo azartspēļu organizatoriem par spēkā neesošu no to pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

Sanita Osipova